

JEFFREI HENRIKSEN

GRUNDBÓK
BRÆVSKÚLANS
Í FØROYSKUM

Fjórða útgáva
(fyrsta útgáva 1961)

TÓRSHAVN 1980

Fyrsta bræv

Bókstavirnar býta vit sundur í teir, ið merkja **sjálvljóð**, og teir, ið merkja **hjáljóð**.

Til at nevna hjáljóðið **s** seta vit sjálvljóðið **e** frammanfyri. Bókstavin nevna vit **es**.

Eitt **sjálvljóð** kann standa einsamalt. Tað ljóðar **sjálv** — til dømis **á, e**.

Men eitt **hjáljóð** má, fyri at kunna verða sagt, standa **hjá** einum sjálvljóði: **s, t**. (es, te).

Í føroyska bókstavaraðnum eru sjálvljóðini : a, á, e, i, í, o, ó, u, ú, y, ý, æ, ø.

Hjáljóðini eru: b, d, ð, f, g, h, j, k, l, m, n, p, r, s, t, v.

Enn er at nevna **tvíljóðini**: ei, ey, oy.

1. uppgáva

Být allar bókstavirnar í hesum orðtakinum sundur í sjálvljóð og hjáljóð:

Tá ið maður ger, sum hann vil, ger hann, sum hann er til.

(Soleiðis: Sjálvljóð: **á, i, a**,
hjáljóð: **t, ð, m, ð**, og so framvegis).

Ge, gi, gy, gey; ke, ki, ky, key.

Tá ið **g** ella **k** verða fylgd av **e, i, y, ey**, eigur *ongantið* at verða sett **j** inn ímillum: **geva, gita, gyllin, geyla; kenna, kika, kyrra, keypa**.

Men tá ið aðrir bókstavir enn **e, i, y, ey** koma aftan á gj- ella kj-ljóð, eiga vit at seta **j** inn ímillum; **gjarna, gjár, gjógv, dreingjum, kjak, kjøt, kjógvi**.

2. uppgáva

Skriva hetta av og set **g** ella **gj** í staðin fyri strikurnar:

Sunnudag lig-i eg vanligu lein-i í sein-ini; men í mor-in fara vit við bát norður um oyg- at síg-a fuglabjör-ini har. So tá kann ein-in lig-a lein-i og sova. I -ár vóru tríg-ir beig-ar mínir har norðuri og fylgdu nøkrum uttanbíg-armonnum á leið. Teir -ingu niður í-øgnum stíg-in oman fyri nýg-u urð. Ein -enta var við í ferðini; men illa -ekst hjá henni, tí hon var so ban-in og tordi illa at ganga. Men okkurt mátti -erast. So bundu teir á hana og bóðu hana ikki hyg-a niður. Tá bar til.

3. uppgáva

Skriva hetta av og set **k** ella **kj** í staðin fyri strikurnar:

Í dag eru góð lí-indi at fara út at s-óta; tí nógvur mjør-i er. -emur tú við, mást tú -eypa tær nøkur skot, tí eg eigi ik-i meira, enn eg sjálvur s-óti.

Mik-al sigur, at eitt s-ip við nógvum ferðafól-i umborð rendi á land í gjár, meðan tað sigldi innans-ers fram við Svø-rí-isstrondini.

Føllini eigur tú at duga raðið uttanat. Tey eru:

hvørfall, hvønnfall, hvørjumfall, hvørsfall.

Vit kunnu finna, í hvørjum falli eitt orð (t. d. Ólavur) stendur, við at spyrja

hvør (gongur har)? Ólavur

hvønn (sást tú)? Ólav

hvørjum (møtti tú)? Ólavi

hvørs (vegna)? Ólavs

Sum tú sært, eru teir fyrstu bókstavirnir teir somu í øllum føllunum (Ó-l-a-v); men í teimum ymsu føllunum hefur orðið ymiskar endingar. Hesin fyrri parturin av orðinum verður kallaður **stovnur**, og seinni parturin verður kallaður **ending**; og hetta, *at orð eru samansett av stovni og ending, er eitt aðalgrundarlag fyri allari stavseting*, tí meðan hvørt serstakt orð hefur sín serstaka stovn, hava øll orð í somu deild allar endingar felags í teim ymsu formunum: føllum o. ø.

Eitt ivamál hjá mongum er, nær ið eitt orð endar við ð og nær ikki. Ofta kemur ð-ið ikki við, tá ið tað skal; men ikki er óvanligt, at ð verður skoytt upp í orð, har einki ð eigur at vera.

Hygg nú aftur at bendingini av orðinum **Ólavur**. Tú sært, at í hvørjumfalli er endingin **-i**. Hetta er ein vanlig hvørjumfalsending, tó at mangar aðrar eru; men tann reglan er í øllum førum galdandi, at *í hvørjumfalli er endingin ongantíð -ð*.

4. uppgáva

Být tey skákskrivaðu orðini í hesum pettinum sundur í 4 flokkar eftir føllunum, tey standa í (Vit spyrja: **hvør** lá? — *niðagrísurin* — fyri **hvørjum** — *fótum* — **hvørs** fótum? o.s.fr.):

Niðagrísurin lá og veltist fyri *fótum hansara* at villa *hann* burtur av leið. Hevði *hann* sloppið millum føturnar á *honum*, gekk *maðurin* ikki av *ári*.

(Soleiðis: Hvørfall: *niðagrísurin*

hvønnfall:

hvørjumfall: *fótum*

hvørsfall: o. s. fr.)

Í 4. uppgávu sást, at ein hvørjumfalsending er **-um** (**fótum**). Hetta er hin vanligasta hvørjumfalsendingin; og minst til, at hon endar við **m** og ikki **n**.

Bert fá orð enda við **-un**:

morgun, onkun, Skopun, Saksun, Dímun, Hákun, Símun og nøkur onnur, eitt nú bersøgun og jøtun og mong konufólkanøvn. Men gev gætur, at tá hoyrir **n**-ið ikki upp í nakra ending; tað hoyrir upp í stovnin (uttan í orðinum onkun). Hetta sæst eisini, um vit seta t. d. orðið Símun í hvørjumfall — við at spyrja: **hvørjum** (møtti tú)? — Eg møtti Símun. Her er hvørjumfalsendingin **-i**.

5. uppgáva

Skriva hetta av og set **n** ella **m** í staðin fyri strikurnar:

Ein sunnumorgu- fóru Símu- og Háku- við einu- lítlu- báti úr Suðuroy og norður til Skopunar. Tá ið teir fóru, var ein mongd av børnu-, ið spældu á bønu-. Tey bóðu lova sær við teimu-. Men Símu- svaraði: »Eingin sleppur við okku-, sum ikki onku-tíð fyrr hevur verið í Skopu-.« Tá rópaði ein av dreingjunu-: »Tú hevur sjálvur ongantíð verið norðan fyri Dímu-!«

Eitt **navnorð** er tað *navnið*, vit hava givið einumhvørjum; oyggjarnar, vit búgva í, eita *Føroyar*; undirlendið í Føroyum er *grót*; her býr eitt djóraslag, sum eitur *seyður*. Men eisini slíkt sum kenslur okkara hevur navn: *gleði, sorg, blídni, vreiði* o.s.fr. - Alt hetta eru navnorð; og tey verða bend í føllum o. ø.

6. uppgáva

Finn øll navnorðini í 4. uppgávu.

Navnorðini verða eisini bend í tølum: **eintali** og **fleirtali**: ein **úlvar**, fleiri **úlvar**. Og ikki bara eintal, men eisini fleirtal verður bent í teimum fyra føllunum. Fyri at finna, hvussu *úlvar* eitur í t.d. hvønnfalli í báðum tølunum, spyrja vit so: Hvønn (sást tú)? Og svarið verður fyri eintal: (eg sá) ein **úlv**, fleirtal: (eg sá) fleiri **úlvar**.

Úlvur bendist í teimum fyra føllunum og báðum tølunum:

eintal:

hvørf. úlv **ur**

hvønnf. úlv

hvørtjumf úlv **i**

hvørstf. úlv **s**

fleirtal:

hvørf. úlv **ar**

hvønnf. úlv **ar**

hvørtjumf. úlv **um**

hvørstf. úlv **a**

7. uppgáva

Bend hesi navnorðini í teimum fyra føllunum og báðum tølunum; tey hava somu endingar sum *úlvur*:

tindur, deknur, fiskur, botnur, hestur, bispur.

Annað bræv

Navnorðini verða býtt sundur í 3 kyn: **kallkyn**, **kvennkyn**, **hvørkikyn**.

Kallkyn er kynið á *kalli*. Øll tey orð, vit kunnu siga **hann** og **teir** um, eru kallkynsorð (Ólavur, úlvur, mási).

Kvennkyn er kynið á *kvinnu*. Øll tey orð, vit kunnu siga **hon** og **tær** um, eru kvennkynsorð (Óluva, ketta, bygd).

Hvørkikynsorð eru *hvørki* kall- ella kvennkynsorð.

Um hvørkikynsorð kunnu vit siga **tað** og **tey** (barn, djór, træ).

1. uppgáva

Skil hesi orðini sundur í kallkyns-, kvennkyns- og hvørkikynsorð :

drongur, genta, barn, merki, biti, tal, pylsa, fjall, fjøra, abbi, tryggja, lýsi, morgun, arbeiði, handklæði, kavi, olja, skip, gluggi, grýla, smátta, lærari, lærarinna, máni, mjørki, tráða, kirkja, nátturði.

Tá ið kallkynsorð standa í **eintali**, hava tey ofta endingina **-ur** (ein úlv**ur**, ein vin**ur**), men ikki **-ir**.

Í fleirtali er endingin **-ir** vanlig (fleiri vin**ir**); men av kallkynsorðum hava bert hesi fyra fleirtalsendingina **-ur**: *brøður*, *bendur*, *frændur*, *føtur*.

Summi orð kunnu standa í eintali, tó at tað, tey merkja, er samansett av fleiri lutum: nóg**ur** lundi, men nóg**vir** lundar; nógv fjøð**ur**, men nóg**var** fjaðrar.

2. uppgáva

Skriva hetta av og set **i** ella **u** í staðin fyri strikurnar:

Ein drong-r úr Vágum og tveir dreing-r av Borðoyinni vóru úti og dyrgdu. Har var nóg**ur** seið-r at fáa. Á Borðoy eru tveir firð-r, Borðoyarvík og Árnafjørð-r. Nóg**ur** seyð-r er í Føroyum. Tí hevur ein veðr-r leingi verið merki okkara.

Sagnorðini eru ein annar orðaflokkur av stórum týðningi, sum vit skulu fáast eitt sindur við í hesum brævinum. *Sagnorð siga* frá, hvat ið hendir. Tey eru í tí ólík øllum øðrum orðum, at tey kunnu standa í ymsum *tíðum*: nútíð, tátíð o. ø.

Dømi: nútíð:	(hann)	skrivar, vendir, bítur,
tátíð eintal:	(hann)	skrivaði, vendi, beit,
tátíð fleirt.:	(teir)	skrivaðu, vendu, bitu.

Gev gætur, at hesi orð eins og navnorðini eru samansett av stovni og ending.

At *skriva* eitur í tátíð skrivaði og skrivaðu. Einki orð endar í tátíð við **-ai** ella **-au**, men **-aði** og **-aðu**.

Felags fyri **øll** sagnorð er, at tey í tátíð fleirtali enda við **-u**. Í eintali enda sagnorð ongantíð við **-u**, men ofta við **-i**.

Henda nevnda regla er verd at minnast til; tí vanligt er í talumálinum at nýta **i** ella **e**, har **u** eigur at vera, og harav at blanda saman: vendi og vendu, vildi og vildu o. s. fr.

3. uppgáva

Skriva hetta av og set **i** ella **u** í staðin fyri strikurnar:

Hann spurð-, um vit vild- koma, tá ið hann send- boð eftir okkum. Teir flestu játtað-, men nakrir sýtt-. Men tá ið so boðini kom-, fór- allir. Eisini Hanus og Janus fór-, hóast teir høvd- sagt, at um hann so lovað- teimum gull og grønar skógir, fór- teir ongan veg. Eg hevð- sýtt at fara; men nú allir aðrir er- farnir, far- eg við.

Eitt ivamál hjá mongum er, nær nútíð endar við **-ir** og nær við **-ur**. Tey duga ikki at greiða spurningin: Hví endar *hann vendir* við **-ir** og ikki **-ur**? og hví endar *hann bítur* við **-ur** og ikki **-ir**?

Reglan er, at tá ið sagnorð í tátíð **eintali** endar við **-di** ella **-ti** (hann vendi, loysti), endar tað í nútíð við **-ir** (hann vendir, loysir); men tá ið eingin ending er í tátíð eintali (hann heit), er nútíðarendingin **-ur** (hann bítur).

4. uppgáva

Skriva hetta av og set **i** ella **u** í staðin fyri strikurnar:

Albogaslag og einkjumannasorg, tað verð-r mett javnt. Barnið dug-r hvørki at lúgva ella loyna. Dagur dett-r av degi. Eingin verð-r hongdur, tí at hann stjel-r, uttan tí at hann dug-r ikki at stjala. Fram kem-r hann, ið hóvliga fer. Hann, ið kúnna eigur, gong-r halanum næstur. Tað kem-r gø eftir andspærri. Tað er ringt, ið ikki lív-r meira, enn ísland lív-r Føroyum.

Tey sagnorð, sum í tátíð eintali *onga* ending hava, eru **sterkt bend** (beit); men tey, sum hava ending í tátíð eintali, eru **veikt bend** (vendi, skrivaði).

Minst til hesi orð og týdning teirra. Tey koma ofta aftur seinni í brævskúlanum, uttan at tá verður uppافتurtikið, hvat tey merkja.

Øll sterkt bend sagnorð skifta stovnssjálvljóð undir bendingini (bítur, **beit**, bitu). Hetta ljóðskifti kalla vit **avljóð**.

Sjálvljóðini kunnu verða framborin langt (sum **o** í *rok*) ella stutt (sum í *rokk*). Tá ið sjálvljóðið er langt, stendur bara eitt hjáljóð beint aftanfyrri (**rok**, **rokast**), men er sjálvljóðið stutt, er vanligt, at tað verður fylgt av fleiri hjáljóðum (**rokk**, **rokna**).

Men hetta er ikki altíð. Minst til hesi 6 undantøkini:

skulu; man, men; fram, sum, um.

Tað eru:	1 orð við l,
	2 orð við n,
	3 orð við m.

Ansa tó eftir, at **man** og **mann**, **men** og **menn** eru ymis orð. Tá ið tey merkja navnorðið *maður*, hava tey tvey **n** (ein maður, ein **mann**, fleiri **menn**); — **man** (við einum **n**) er sagnorð, sum í tátíð eitur *mundi* (hann man, hann mundi); — **men** er sambindingarorð (ikki maðurin, *men* konan).

5. uppgáva

Skriva hetta av og set eitt ella tvey **n** í staðin fyri strikurnar:

Ma- Sjúrdur fara at fi-a ta- ma-in, sum ra- i- hagar? Ja, me- eg haldi, ha- fi-ur ha- ikki e-. Hoyr nú! Ka- tað bera til, at ha- longu fa- ha-? Har koma tveir me-; Sjúrdur er a-ar. Onkran ma- hevur ha- fu- ið.

6. uppgáva

Set her á sama hátt eitt ella tvey **m** í staðin fyri strikurnar:

Har fara fi- fólk gangandi, ein kona við fyra børnu-. Tað yngsta, su- hevur fingið bo-, rennur fra- u- ma-u sína.

Einsamalt g aftan á sjálvljóð verður ikki framborið: **eg**, **flag**, **duga**, **høga**, **plaga**.

Ansa tí eftir at skriva 2 g í orðum sum: **egg**, **flagg**, **høgga**, **plagg**. Skal sjálvljóðið vera *langt* og g-ljóð hoyrast aftaní, er tað ikki **g**, men **k**: **sukur**, **feyk**, **tók**.

7. uppgáva

Skriva hetta av og set eitt ella tvey **g** ella **k**, har strikur standa í staðin fyri teir bókstavimar:

Í da- fari e- on-an ve-, tí tað er so ræðuli-a rin-t veður. Hoyr, hvussu re-nið dí-ir á rútnar! Hesa vi-una hevur on-antíð verið na-að serli-t veður. Men nú le-i eg lítið í, hvussu veðrið er; tí mi-udagin fe- eg eina so stuttli-a bó- frá Mi-jali. E- verði ikki liðu-ur við hana enn; men e- havi hu-t hana leysli-a ígjø-num, o- tað, sum eftir er, sær út til at fara at vera lí-a stuttli-t sum tað, e- lon-u havi lisið. E- va-naði tíðli-a í mor-un o- le-ði me- beinan ve-in at

lesa í henni. Klo-an ge- til tí-ju, áðrenn e- fór upp. Tá kom Ra-na o- spurdi, um e- var sjú-ur. E- helt me- tó ekki hava lisið nó-mi-ið; so tá ið e- hevði fin-ið mær dre-a, settist e- aftur við hesi ófóra góðu bó-.

rn.

Einans í fáum førum verður skrivað **dn** (ó**dn**arveður); tað vanligi er fyri tað ljóðið at skriva **rn** (barn). Vit skulu seinni koma nærri inn á hetta, í komandi uppgávuni eigur tú altíð at skriva **rn** fyri dn-ljóð, til nærri verður greitt frá hesum ivamáli. Men hesa ferð eigur tú at minnst til, at **rn** verður ikki altíð framborið sum **dn**. Hetta er ikki einans, tá ið sjálvljóð dettur burtur ímillum **r-** og **-n** (**farin** — **farnir**), ella í orðum sum *ein ørn*, *eitt torn*, men eisini í orðinum at firnast og í tí nú sjaldan nýtta orðinum, sum ofta verður skeivt framborið: ein árnur: »Eg rívi brand úr áрни út.«

Triðja bræv

Orðini *mær, tær, sær* hava (seinna) **æ**.

Bókstavirnir **a** og **æ** (fyrra og seinna ea) verða frambornir eins (*maður, klæði — marka, frætta*)*. Tí er ofta ilt at gera av, nær vit skulu nýta hvønn av teimum báðum bókstøvunum.

Men í næstan øllum førum, uttan teimum trimum nevndu orðunum (*mær, tær, sær*) og nøkrum øðrum, sum eins og tey eru komin av fornum **é** (*mér, tær, sér*), ber til at vísa á, at **æ** er komið av bókstavinum **á**, tí **á** broytist til **æ**.

Vit taka til dømis orðini *gás — gæs*. Tey eru ikki at rokna sum tvey ymis orð; tey eru eitt og sama orðið, fyrru ferð í eintali, seinnu ferð í fleirtali. Gev gætur, at orðið í báðum førunum hevur sama stovn; hjáljóðini eru óbroytt (*g-s*). Tað einasta, ið hent er, er, at **á** er broytt til **æ**. Hetta kalla vit **umljóð**.

Her eru nøkur onnur dømi (gev gætur, at hjáljóðini í stovnunum eru alla tíðina tey somu; men í flestum førum er onkur ending skoytt uppí):

gás	nál	báð ir	fá a	há tt	ná a
gæs	næl di	bæð i	fæ r	hæ gri	næ r
fæ rt	hæ gst	næ rri			
fæ st	næ stí	næ stan			

Í øllum slíkum førum er einki at ivast í, at vit skulu skriva **æ**. Kunnu vit finna, at eitt orð er komið av einum øðrum, sum hevur **á** í sama stað í stovninum, so er hetta **á** broytt til **æ**, ongantíð til **a**!

Royn at minnst til, at eisini hesi orðini verða skrivað við **æ** (tey flestu eru komin av fornum **é**):

bræv, frætta, klæði, knæ, kærur, lær, læra, lærari, rætt, rættin, slætt, spæl, spældi, væl, æða, ær, ætla.

* Í Suðuroy eru tað **e** og **æ**, ið verða eins frambornir (*fer, fær*).

1. uppgáva

Finn orðstovnar, ið hava bókstavin **á** í sær og sostatt eru orsøkin til, at hesi dømi verða skrivað við **æ**:

slær, ræður, blæsur, færri, bræði, nætur, ræsur, sæla.

2. uppgáva

Finn til hvørt av hesum orðunum eitt tilsvareandi orð, sum skrivað verður við **æ**:

lås, rán, sár, lágur, tvá (tveir).

Orðið *risi* er navnorð, eitt kallkynsorð, tí vit kunnu siga *hann* um risan.

Risi bendist

í eintali:

hvørf.

hvønnf.

hvørjumf.

hvørsf.

risi

risa

risa

risa

í fleirtali:

hvørf.

hvønnf.

hvørjumf.

hvørsf.

risar

risar

risum

risa

Tú sært, at hetta orðið endar við sjálvljóði í øllum føllum í eintali (-i, -a, -a, -a), men t. d. *álvur*, sum vit bendu í fyrsta brævi, hevði endingina -s í hvørsfalli í eint.

Eins og sagnorð verða eisini navnorð býtt sundur í sterkt bend og veikt bend. *Úlvur* er dømi um sterkt bent navnorð, *risi* er dømi upp á veikt bent.

Veikt bend navnorð endar við sjálvljóði í øllum føllum í eint.

Sterkt bend navnorð endar við hjálfjóði í hvørsf. eint. (úlvs).

Øll veikt bend kallkynsorð hava somu endingar sum *risi*, bæði í eintali og fleirtali. Tað eitur tí t. d.: ein bakar**i**, tveir bakar**ar** — ongantíð: bakar**ir**! tí stovnurin er *bakar* og endingin **-ar**.

3. uppgáva

Bend hesi veiku kallkynsorðini í øllum føllum og báðum tølum: posi, bakari, trolari, lærari, dómari.

Av tí at vit kunnu siga *hon* um eina *stong*, vita vit, at hetta er *navnorð*, og at tað er *kvennkynsorð*.

Stong bendist:

eint.	fleirt.
stong	stengur
stong	stengur
stong	stongum
stangar	stanga

(Av tí, at orðið ikki endar við sjálvljóði í eintali, men í hvørsf. eint. endar við hjálfjóði (-ar), vita vit, at hetta er eitt sterkt bent navnorð).

Her verður beinan vegin givið gætur eftir, at stovnssjálfvjóðið er broytt (eint.: -o, -o, -o, -a; fleirt.: -e, -e, -o, -a) á sama hátt, sum vit hava lært, at *á* broytist til *æ*; men orðstovnurin er annars einki broyttur: hjálfjóðini eru allan vegin tey somu (st-ng). Hetta skulu vit ikki kanna gjøllari nú; men gev gætur eftir endingini í hvør- og hvønnfalli, fleirt.: **stengur**.

Ofta verður hetta orðið framborið við **-ir**, — men tað skal verða skrivað við **-ur**, eisini í staðanavninum **Stengur**.

Mong orð eru, ið eiga at verða bend sum *stong*, men verða líka illa viðfarin sum hetta. Av teimum vanligastu er at nevna: hond - hendur, rond - rendur, rong - rengur, spong - spengur, strond - strendur, tong - tengur, trom - tremur.

4. uppgáva

Bend hesi orðini (í øllum føllum og báðum tølum); tey hava øll somu endingar sum *stong*:

hond, spong, strond, tong, dorg, mørk, rót, bók, brók, rók, glóð.
(*Mørk* hevur ljóðskifti til **a** og **e** eins og *stong*; hini 5 seinastu orðini hava í hvør- og hvønnfalli fleirt. umljóð til **ø**).

Norðanfjórðs verður nú ekki longur sagt **ang** men *eng* (*ganga*); tó eigur til henda framburð altíð at verða skrivað **ang**, uttan í teimum kvennkynsorðunum, ið bendast sum **stong**, tá ið tey standa í hvør- og hvønnf. fleirt. (*stengur*), og í orðum, har sjálvljóð er burturdottið ímillum n og g (*peningur* — *pengar*). Framman fyri **nk** eigur somuleiðis heldur ongantíð at verða skrivað **e** men **a** (*banka*) uttan í orðum, ið bendast sum *stong*: *honk* - *henkur*.

5. uppgáva

Skriva hetta av og set **a** ella **e** í staðin fyri strikurnar:

Ólavi dámar væl at gera fleygast-ngur, og væl plagar at g-ngast hjá honum. Eg ætli at biðja hann gera mær eina; men eg eri b-ngin fyri, at eg eigi einki gott træ, sum er nóg l-ngt til stngararmar. M-ngt er í neyðini nýtt. Far og b-nka uppá hjá Sámali og spyr, um hann vil lata meg fáa tey trøini, sum h-nga niðri í kjallaranum hjá honum, so skal hann fáa tær góðu t-ngurnar hjá mær afturfyri.

6. uppgáva.

Skriva hetta av og set hóskaði bókstavir í staðin fyri strikurnar:

Í dag er eitt ræðuligt óveður, b-ði vind-r og re-n. Tekjan á húsu-okkara er i-la farin, so nú le-ur niður á loftið.

Mamma og pá-i er- og ferðast; so vit b-ði systkini, ein drong-r og ein -enta, er- einsamø-l inni. Tey verða burtur tv-r n-t-r og koma aftur í ovurmor-in. Tey hava l-ngan veg at g-nga, so eg vænti, at mamma fer at vera móð, tá ið hon -em-r aftur. Áðrenn tey fór-, lova- mamma beig-a, at hon skuld- -eypa honum bo- e-la annað góðgæti. So veit e-, at ha- fer at -eva m-r frá s-r.

Sjúrdur og Tróndur er- góðir vin-r. Teir vór- úti og skut- í -ár. Me- tá ið Sjúrdur skuld- skjóta fyrsta fuglin, var ha- fyri tí óhapp- at missa byrsuna fyri borð, og hon fór til bo-s.

Eitt stórt sk-p ligg-r úti á firðinu-. Ein bát-r við tveimu- monnu- rør út til tað. Tað er leiðvísarin. Ha- má vera við, tá ið tað -em-r i- á havnina, so at tað ekki sigl-r á.

Fjórða bræv

Um at skriva **ei** ella **o** framman fyri **ng** og **nk** (**eingi** — **einki**) eru menn ósamdir. Orsøkin til tess er tann, at í gomlum døgum mundi verða sagt **eing** kring allar Føroyar, men **o** (ella **oy**) hevur vunnið meir og meir á **ei**. Einastu pláss í Føroyum, har tann gamli framburðurin er varðveittur, eru í Nólsoy og (mestsum varðveittur) á eystursíðuni á Sandoy, í miðjuni í Føroyum ridlar, stundum verður sagt **ei**, stundum **o**. Koma vit út um miðjuna, verður altíð sagt **o** framman fyri **ng** og **nk**; og norðast verður sum kunnugt ongantíð sagt **ei**, sjálvt um einki **ng** ella **nk** kemur aftaná; har verður **ei** altíð framborið sum **oy**.

Rættskrivingarreglan er henda:

*Framman fyri **ng** og **nk** verður skrivað **ei**, tá ið **i** ella **j** kemur beint aftaná* (dreingi, beinki, dreingjum, einkja).

Undantikin frá hesi reglu eru tey kvennkynsorð, ið verða bend sum **stong**. Tá ið hetta orðið stendur bundið, eitur tað í trimum teimum fyrstu føllunum: stongin, stongina, stongini. — *Gong* hevur eisini **o**: **gongin, gongini, gongir**.

Men **song** og **ong** eita í fleirtali seingir og eingir og hoyra sostatt ikki upp í hesi undantøk.

Eftir omanfyrinevndu reglu lærir brævskúlin teg, um tú ikki sigur frá, at tú ynskir at nýta ta stavseting, sum er *loyvd* eftir rundskrivi frá skúlastjórnin! 12. mai 1954 og er henda:

»Viðvíkjandi núverandi skifti millum **ei** og **o** (av gomlum e) framman fyri **ng** og **nk** verður a) í sagnorðum loyvt at skriva annaðhvørt o ella ei (sum nú) í navnhátti, nútíð, boðshátti, ynskishátti og fyrra lýsingarhátti (flongja ella fleingja, flong, flongið ella flong, fleingið o. s. fr), b) í navnorðunum drongur, strongur, vongur, fongur, bonkur, skonkur, ong, song verður í fleirtali skrivað ei allan vegin, í eintali annaðhvørt ei ella o, tó verður hvørsfall eintal at skriva við ei, um bendingarendingin er -jar (drons ella dreingjar), e) eingin (ongin) verður loyvt at skriva við ei ella o í øllum føllum.«

Hesi orð er ekki loyvt at skriva við **o**: einum tveingi, ein eingil, ein steingil, ein skeinkjari, ein einkja, ein fleingja, ein leinkja, ein sleingja, eingilskmaður, (eitt) meingi, heitstreingi, leingi, dreingiliga.

1. uppgáva

Skriva hetta av og set **ei** ella **o** í staðin fyri strikurnar:

Ein fátøk -nkja situr so einsamøll á einum b-nki í garðinum. Henni l-ngist eftir sonum sínum, -ngin av øllum dr-ngjunum er heima, og so er alt sum -nki fyri henni. Um morgnarnar tímir hon illa úr s-ngini, tí -nki er at fara upp til. Men nú væntar hon tann yngsta dr-ngin heim um eina viku. Hann hevur nú siglt við -ngilskmonnum rættiliga l-ngi. Tí hevur hon biðið Sjúrd gera sær flaggst-ngina til; tí flagga vil hon fyri syni sínum, tá ið hann kemur heim. Sum hon situr á b-nkinum, sær hon í huganum bátin stevna móti landi; og tann yngsti dr-ngurin situr í r-ngini.

Í fyrsta og øðrum brævi lærði tú tveir orðaflokkar: navnorð, sum siga, hvat navnið er á einumhvørjum (úlvur), og sagnorð, sum siga, hvat ið hendir ella verður gjørt (at bíta). Sagnorðini siga, hvat navnorðini kunnu gera (úlvurin bítur).

Navnorð verða bend í føllum og tølum og eru annaðhvørt kallkyns-, kvennkyns- ella hvørkikynsorð (maður, kona, barn).

Sagnorð verða bend í tíðum (bítur, beit).

Vit skulu nú fara undir triðja orðaflokkin: *lýsingarorðini*.

Tú kennir, ið hvussu er úr bløðunum, orðið *lýsing*; tað merkir nakað tað sama sum »at siga frá«. Og *eitt lýsingarorð er eitt orð, ið sigur frá, hvussu okkurt navnorð er ella kann vera* (maðurin er *sjúkur*).

Lýsingarorðið lýsir navnorðið.

Lýsingarorð verða eins og navnorðini bend í føllum og tølum, men harafturat eisini í kynjum; og til at vita, um eitt orð er lýsingarorð, ber til at seta tað inn ímillum orðini ein ella eitt og okkurt navnorð (ein *sjúkur* maður, ein *sjúk* kona, eitt *sjúkt* barn).

2. uppgáva

Být hesi orðini sundur í teir tríggar orðaflokkarnar, tú hefur lært (navnorð, sagnorð, lýsingarorð):

úlvur, bítur, sjúkur, lamb, illur, tekur, skrivar, gentur, mási, ljótt, máttur, smátt, bant, lítlar, stórir, bál.

Ofta verða sagnorð nýtt sum lýsingarorð. Tá verður sagt, at tey standa í **lýsingarhátti** (maðurin er *bitin*).

At lýsingarorð eru ikki sagnorð í lýsingarhátti, sæst av tí, at tey kunnu ikki standa í ymsum tíðum, soleiðis sum sagnorðini kunnu. Til dømis eitur sagnorðið, sum í lýsingarhátti eitur *bitin*, í nútíð: hann *bítur*, í tátíð: hann *beit*; men **lýsingarorðið** *sjúkur* kann ikki soleiðis verða bent í tíðum.

3. uppgáva

Her eru nøkur *sagnorð* í lýsingarhátti og nøkur *lýsingarorð*. Být tey sundur í teir báðar orðaflokkarnar:

sjúkt, bitið, etið, ansað, bakað, dripið, fingið, grivið, strevið, ligið, lítið, litið.

Av teimum ymsu endingunum, lýsingarháttur kann hava, er serliga at ansa eftir hvørkikynsendingunum -ið, -að, -ð (er bitið, er skrivað, er gróð). Hesar endingar eru so vanligar, at ofta verður yvirhøvur ikki roknað við hinum, so sagt verður, at *lýsingarháttur endar við -ð*.

(Stundum harðnar **ð** til **t** (er brent). Tá má einki **ð** verða skoytt uppí).

Hjálparsagnorðini **hava**, **vera**, **verða** taka vanligu henda lýsingarháttin aftur at sær (*hefur bitið, er bitið, verður bitið -- at vera eitur í nútíð: er, í tátíð: var; at verða eitur í nútíð verður*).

Tí plaga vit at siga, at *tá ið **hava**, **vera** ella **verða** stendur*

frammanfyri, endar sagnorðið við -ð.

Vit skilja millum **lýsingarhátt í nútíð** og **lýsingarhátt í tátíð**.

Tátíðar lýsingarháttur er tann, ið omanfyri er greitt frá.

Nútíðar lýsingarháttur hefur altíð somu ending: **-andi** (*rennandi*) og endar sostatt ongantíð við *-ð*.

4. uppgáva.

Skriva hetta av og set **i** ella **ið**, har strika stendur í staðin fyri teir bókstavirnar (**-ið** eigur einans at verða skoytt upp í tey orð, sum standa í lýsingarhátti í tátíð):

Jógvan hefur funn- eina tráðu, sum Tróndur átt-. Hon hefur lig- og rikist úti á víkini. Í gjár spurð- hann Trónd, um hann vild- læna sær hana. Tróndur svarað-, at ikki lænt- hann honum tráðuna; men hann skuld- eiga hana, um hann skoytt- um hana.

Nú hefur Jógvan ver- úti og dyrgt. Men ikki hefur hann drip- livand-. Lítið dámd- honum, at hann einki skuld- fáa, og verri varð, tá ið Jákup fór at arga hann og segð-, at hann dugd- ikki at dyrgja. Tá svarað- Jógvan: »Ikki skalt tú leing- siga, at eg einki hav- fing-; tí eg far- ikki til lands við ongum.« Men sama gjørd-, hvussu hugaliga hann roynd-. Tá ið tað var meira enn hálvaskýmt, varð far- aftur til lands, og einki hevð- hann fing-.

5. uppgáva

Skriva hetta av og set hvørja ferð ein ella tveir bókstavir í staðin fyri strikurnar:

Einar átta til fjúrtan dagar eftir at liðugt var at hoyg-a, varð far- at hugsa u- at fyrireika hoybering-na. Sáturnar stóð- nú niðurgingnar úti á bønu-, og núfyrstani sást, hvussu t-r vór- gjørdar, v-l ella i-la, og hesu- varð hugt eftir, tí tann pátrúgv andi tá, at su- drong-r gjørd-sátuna vakra -lla ljó-a, so fekk ha- konuna vorðna hareftir.

Ymsar sm-rri og størri veitslur fylgd- hoygg-ngini eftir. Fyrst kom slátturleigan, hon var bert mjólkgrey-ur til náttverðar sama kvöldið, teir slupp- at sláa. So kom hoyleigan, hon var hin sama su-

slátturleigan, mjólkgreyt-r. Síðst kom hoyberada-urin, og hann var ein stórir veitsludag-r á somu tíð, sum ha- var ein arbeiðsdag-r. Til hoyberadagin var m-ngt at reika fyri. Eitt tað fyrsta var at rudda støðið í hoygarðinu-, taka alla steinsetingina upp og leg-a hana aftur, so turt skuld- vera undir hoynu-. Almikið galt u- at vissa s-r ein góðan hoyberada-. Ein góður hoyberadag-r varð hil-in at hava nógv virði, meðan ein ringur varð hildin at vera til mik-ð spell fyri ta-, ið fekk ha-.

Danska orðið »enhver« verður nú á døgum ofta umsett til »einhvør«. Men hetta er ikki rætt, tí *einhvør* merkir tað sama sum *onkur*. »Einhvør heldur« merkir tað sama sum »onkur heldur«, men tað danska »enhver« eitur á føroyskum »ein og hvør« ella bara »hvør«. Tí eigur »enhver tror« at verða umsett til »ein og hvør heldur« ella »hvør maður heldur«.

Fimta bræv

Vit nevna sagnorð við at seta tey í *navnhátt*; og tað gera vit við at seta **at** framman fyri tey: **at** skriva.

Navnhátturin hevur altíð endingina -a, ongantíð aðra ending, og endar sostatt ongantíð við **-ð**. Hann verður m. a. nýttur til at gera *framtíð við* (eg fari at skriva). Framtíð er samansett av onkrum hjálparsagnorði í nútíð (fari) og høvuðssagnorðinum í navnhátti (at skriva).

Ansa eftir ikki at blanda saman navnhátt og lýsingarhátt (*eg fari at skriva*, eg *havi skrivað*).

— Tá ið tú ivast í, hvør háttur tað man vera, ber til at vita, hvussu okkurt annað sagnorð (sum ikki ljóðar eins í teimum báðum háttunum) hevði ljóðað í sama stað í setninginum (t. d. at *døma*, hava *dømt*): »Her skalt tú skriva/skrivað navn títt!« - Seta vit *døma/dømt* í staðin fyri ivamálið *skriva/skrivað* síggja vit, at tað má vera navnhátturin, ikki lýsingarháttur: »Her skalt tú *døma*.«

Oftast ljóða navnháttur og lýsingarháttur kortini ymist; og tá ið lýsingarhátturin ljóðar øðrvísi (kanna eftir við at seta »hava« frammanfyri!), er einki at ivast í, at hin hátturin endar ikki við **-ð** (t. d. »gera« — »hava gjørt«).

1. uppgáva

Skriva hetta av og set **a** ella **að** í staðin fyri strikurnar:

Eg havi ikki seym- kjólan enn; tí eg havi havt so nógv at ger-. Men í morgin skal eg seym- hann, um tú vilt gev- tol so leingi.

Eg fari at kók- mær ein drekkamunn. Vilt tú steðg- so mikið, skalt tú eisini fá- ein munn.

Eg haldi, eg man hav- mist tað mynstrið burtur, sum Marita hevur tekn-. Vilt tú spyrj- hana, um hon vil ger- so væl at tekn- mær eitt nýtt mynstur?

Nú er aftur farið at regn-. Tað er eitt ræðuligt veður, vit hava. Tað hevur regn- næstan alla vikuna.

Nú er drekkað kók-, so skal eg far- at skeinkj-.

Tá ið ivasamt er, hvussu eitt orð eigur at verða stavsett, ræður um at finna orðstovnin. Ofta ber til at finna hann í onkrum øðrum formi av orðinum ella onkrum øðrum nær skyldum orði, ið komið er av somu rót.

Sagnorð við tátíðarendingini **-di** (**sigldi**) og lýsingarháttarendingini **-t** (**siglt**) eru ofta torfør at stava. Men at *sigldi* verður stavað við **gl**, sæst, um vit t. d. seta tað í navnhátt (at **sigla**); tí her verður **gl** týðiliga framborið.

2. uppgáva

Skriva hesi sagnorðini í *navnhátti*, *tátíð* og *lýsingarhátti* (soleiðis: at sigla, hann sigldi, hevur siglt):

sigla, stevna, nevna, negla, ynskja (**j** hoyrir ikki upp í stovnin: ynsk-j-a), dyrgja, fylgja, fylla, fylkja.

Framman fyri **t** verður **g** framborið sum **k** (**lagt**), og **b** hoyrist ikki, tá ið tað stendur millum **m** og **t** (**lembt**); men hyggja vit at navnhátti, sæst, hvør bókstavurin er (at **leggja**, at **lemba**).

At *sagt* verður skrivað við **g** (og ikki við **k**), sæst av navnháttinum (at **sigla**). Men hin vegin síggja vit eisini, at navnhátturin (**sigla**) verður skrivaður við **g** (og ikki **ð**); tí í lýsingarhátti verður **g** framborið (**sagt**).

Tey sagnorð, sum í tátíð hava **dd** (**leiddi**), hava oftast **ð** í stovninum (**leiða**); — **ð** harðnar til **d**, tá ið annað **d** kemur afturat (tað skuldi annars stavast: **leiði**).

3. uppgáva

Skriva hetta av og set **g** ella **ð**, har strika stendur í staðin fyri teir bókstavirnar:

Börnini gle-ast, tá ið kavin kemur; tí tá sleppa tey út at skrei-a. Tey eru so ljóðkát; men omma situr fyri tað mesta ti-andi inni á bríkini. Hon si-ur, at synd er í seyðinum, sum má strí-ast at bjarga sær undan vetrinum. Hann ei-ur ikki nógv at fø-a seg við.

Endaliga skulu vit taka eitt dømi um orð, sum verður skrivað við **k**: rakt. At tað verður skrivað við **k** og ikki **g** sæst, um vit eisini seta tað í navnhátt: at raka.

Sama er við *lýsingarorðunum* í hvørkikyni: lágt hefur **g** (og ikki **k**), tí tað í kallkyni eitur lágur, — og lágur hefur **g** (ikki **ð**), tí lágt hefur **g**.

Men orðið sjúkt hefur **k**, tí sjúkur hefur **k**.

4. uppgáva

Skriva hetta av og set **g** ella **k** í staðin fyri strikurnar:

Tollakur hefur verið og hu-t eftir, hvussu lan-t vit eru komnir við húsunum. Hann skal hava sa-t, at vit hava brú-t ov nógva tíð til teirra; men hann skuldi heldur havt ta-t og einki sa-t; tí hóast vit ikki hava ta-t húsini enn, hava vit la-t nógv arbeiði í tey. Vit hava hvønn dag dí-t á frá morgni til myrkurs. Man-t eitt tun-t tak hava vit tikið, og nógv hefur verið rin-t at leggja til rættis. Men nú er lí-t til, at tað torførasta skjótt fer at vera av.

Summi sjálvljóð ljóða eins, tá ið tey verða stutt framborin:

o - á (**toldi** - **dám**di), ø - ó (**føldi** - **rópti**), e - ey (**best** - **leyst**), o - oy (**tordi** - **koyr**di), — eisini sunnanfyri: o - ó (**toldi** - **rópti**).

Men ofta ber til at finna sjálvljóðið framborið langt í onkrum øðrum formi av orðinum (**tola**, **toldi** - **dá**ma, **dám**di - **fø**la, **fø**ldi - **ró**pa, **ró**pti - **betur**, **best** - **leysur**, **leyst** - **tora**, **tordi** - **koyra**, **koyr**di).

5. uppgáva

Skriva hetta av og nýt teir bókstavirnar, sum strikurnar standa í staðin fyri:

Veðrið var gott eftir -rstíðini. Teir voru á st-rhvalaveiði og m-ttu skj-tt fara at vera k-mnir undir land. Enn voru bara tríggir hvalir sk-nir. Tað s-st á andlitinum á skiparanum, at hetta d-mdi honum lítið. Hann hevði eisini gjørt av, at nú r-ndi hann ikki longur enn hesa vikuna út, tí tann b-sta veiðitíðin fór at vera av; so br-tt varð hann n-ddur at seta kós móti landi. Hann var s-tstur á ein kassa og var um at s-vna; tá sk-tst eitt st-rt svart upp úr sjónum til stýriborð. Í somu løtu r-pti maðurin í tunnuni, og skiparin var kl-rvakin. Hann f-ldi megi streyma út í hv-nn lim. Um lítla løtu skuldi alt vera l-st og liðugt.

Ógv verður norðanfyri framborið: **egv**, sunnanfyri: **ogv**; men tað eigur *altíð* at verða skrivað **ógv** (krógv, nógvur). Somuleiðis skriva vit altíð **-úgv** fyri framburðin **igv** (trúgv) uttan í mansnavninum *Trygvi*.

Nútidarendingin í fleirtali er næstan altíð **-a**, ongantíð **-að** (vit skriva, tit skriva, teir skriva). Ansa tí eftir ikki at blanda við lýsingarhátt (hava skrivað).

Nøkur fá sagnorð enda í *nút.*, *flt.* við **-u**: eru, kunnu (kunna), mugu (mega), munnu (munna), skulu.

6. uppgáva.

Skriva hetta av og set **a** ella **að** í staðin fyri strikurnar:

Huldufólk eru stór á vøkstri, klæðini eru øll grá, hárið svart; bústaður teirra er í heygum, tey verð- eisini kall- »álvar«. Tey liv- sum onnur fólk, rógv- út, hav- seyð og neyt, sum gang- ímillum onnur neyt í haganum. Huldufólkini kunnu gera seg sjálv og tað, ið tey eig-, ósjónligt fyri menniskjuni, og tí sigst ofta um nakað, ið onkur sóknast eftir, at »hulda hevur krógv- tað«. Tey vilj- fegin fáa smábørn, sum ódooyt eru, úr vøgguni og leggj- síni aftur í hana, men hesi verð- tá býttlingar millum manna.

Tú kennir nú nóg nógvar tíðir og hætir hjá sagnorðunum til at kunna benda tey í høvuðsheitum. Tey verða tá nevnd í *navnhátti*, í *núttíð eintali* (3. pers.), í *tátíð eintali* (3. pers.), í *tátíð fleirtali* og í *lýsingarhátti* (tátíð, hvørkikyn).

Dømi (at venda, at slíta):

at venda, hann vendir, hann vendi, teir vendu, hava vent.

at slíta, hann slítur, hann sleit, teir slitu, hava slitið.

Gev gætur, at tá ið orðstovnurin endar við **-r**, dettur nútíð-arendingin **-ur** burtur (hann *fer*, *sker* o. s. fr.).

7. uppgáva

Bend hesi sagnorðini á sama hátt sum dømini (at venda, at slíta) eru bend, og ansa eftir, hvørji í nútíð enda við **-ir**, og hvørji ið enda við **-ur**. Minst til, at lýsingarháttur endar við **-ð** ella **-t**: gráta, láta, bera, vera, eta, bíta, eita, liva, leiða, føra, fylgja.

Navnorð kunnu einans fáa **-ð** skoytt uppí sum ending, tá ið tey eru hvørkikynsorð (men ikki kall- ella kvennkynsorð).

Tá ið eitt av **ávísingarforðunum** (*tað*, *hitt*, *hetta*, *hatta*) stendur ella kann standa beint framman fyri eitt hvørkikynsorð (í hvør- og hvønnf., eint.), endar tað vanliga við **-ð**:

tað eygað, hitt eygað, hetta eygað, hatta eygað; tað barnið, hitt barnið, hetta barnið, hatta barnið.

Í hvørjumfalli hava hvørkikynsorð ongantíð endingina **-ð**: hvørjum eyga, hesum eyga, hasum eyga (ella eyganum); hvørjum barni.

8. uppgáva

Skriva hetta av og set **i** ella **ið** í staðin fyri strikurnar:

Hitt barn-, ið er so lítið, at tað illa sleppur einsamalt yvir um tað stóra gil-, var í gjár uppi á einum høgum fjall- við faðir sínum. Tað er nakað, sum ikki eydnast hvørjum so lítlum barn- at sleppa. Tætt við var ein høgur varð-. Upp á hann kleiv hetta lítla barn-. Tá sá tað hitt svartu berg- rísa úr hav-. Brim- lá sum ein hvít rond um fótin á tí bratta berg-. Út fyri fleyg lund- í stórum ring-, tí nógv av fugl- átti har. Tá ið barn- var liðugt at spæla og fór oman aftur við faðir sínum, kom tað fram at einum reiðr- við

einum egg- í.

At kvennkynsorðið *dunna* er veikt bent, sæst av tí, at tað í øllum føllum í eintali endar við sjálvljóði.

dunna bendist

eintal:	fleirtal:
<i>dunna</i>	<i>dunnur</i>
<i>dunnu</i>	<i>dunnur</i>
<i>dunnu</i>	<i>dunnum</i>
<i>dunnu</i>	<i>dunna</i>

Øll veikt bend kvennkynsorð hava somu endingar sum *dunna* og hava sostatt ongantíð endingina **-i**, men **-u**, og tey (kvennkynsorð, sum í eintali kunnu enda við **-u**) hava í *fleirtali* endingina **-ur**, ongantíð **-ir**.

9. uppgáva

Bend hesi kvennkynsorðini í øllum føllum og báðum tølunum: genta, hella, grýla, bløðra.

Vit kunnu finna, í hvørjum falli eitt orð stendur, við at spyrja: **hvør? hvønn? hvørjum? hvørs?**

Aðrir spurningar enn hesir fyra eru ónýtiligir, tí vit hava einans tey fyra føllini: **hvørfall**, **hvønnfall**, **hvørjumfall**, **hvørsfall**.

Í staðin fyri at spyrja t. d. »*hvørjir* koma?« gera vit spurningin um til eintal: »hvør kemur?« — Orðið *teir* í setninginum »*teir* koma aftur av útróðri« stendur sostatt í hvørfalli.

Somuleiðis er úrslitaleyst at spyrja »*hvat* er gott?« Vit gera spurningin um til kallkyn: »hvør er góður?« — *Vedrið* er gott.

— *Vedrið* stendur í **hvørfalli**.

Vit spyrja í kallkyni í eintali.

Kunnu vit ikki greiða spurningin øðrvísi, ber til at seta okkurt kallkynsorð í staðin: »Sólin fer í *havið* (*sjógvin*)«

— bæði *sjógvin* og *havið* standa her í hvønnfalli.

Í staðin fyri *bræði* kunnu vit nýta *skundi*: »Ikki verður tað í skundi, . . .«

10. uppgáva

Být øll tey skákskrivaðu orðini í hesum pettinum sundur í 4 flokkar eftir hvørjum *føllum*, tey standa í (sbr. 4. uppg. í 1. brævi):

Ikki verður tað í *bræði*, at *teir* koma aftur av *útróðri* í dag, tí *teir* eru staddir langt úti á *havi*. *Veðrið* er gott, og seint fer *sólin* í *havið*, nú so langt er liðið út á *summarið*,

Børnum dámar væl *søtmeti*; men *grønmeti* fer ikki illa við *tonnunum*, og hartil er *tað* gott fyri *heilsuna*; tí eiga *vit* at geva *teimum* nógv av *súreplum*, *rótum* og *øðrum tilíkum*.

Gløgt er *gestsins eyga*. Tunn eru *móður oyru*. Hann helt seg vera í eini *aðrari verd*.

Mikkjal á Ryggi sigur í Miðvingasøgu, at einaferð kom ein skipsbátur inn til Bíggjar at biðja hjálp. Skipið var lamið og lá nú og rakst undir bjørgunum. Bíggjarmenn skundaðu sær av stað, og boð vórðu send til Sørvágs. Nú teir koma út um Dragasund, liggur skipið fyri varpi á Víkini vestan fyri Kvívíksskor. Rupult var í sjónum. Skiparin spurdi, um teir kundu fáa skipið inn. Tað hildu teir seg til, men so mátti vera skjótt atborið, ella fingur teir ikki kyrrindini innum. Skiparin skilti ikki svarið og sigur: »Hvad tror I?« »Trúgvín er luthersk«, svaraði Ólavur inni í Búri, hann helt, menninir vistu ikki, hvat land teir vóru komnir til. »Hann spyr, hvat vit halda«, sigur ein annar og greiðir tað fyri skipsmonnunum. — Og Mikkjal hevur hesa viðmerking: Tá hevur so ikki verið komin tann málspillan, ið nú er, at siga: eg trúgvi, tá meiningin er eg haldi, ella eg meini.

11. uppgáva

Skriva hetta av og set *at trúgva* ella *at halda* (rætt bent) í staðin fyri strikurnar:

Eg - ikki, at tú skalt - tí, hann sigur; men - tú, at hann ikki lýgur, so ger, sum tú - vera beinast.

Sætta bræv

Av tí at vit kunnu siga **tað** um eitt *borð*, vita vit, at tað er eitt hvørkikynsorð.

borð bendist

eintal:

borð

borð

borði

borðs

fleirtal:

borð

borð

borðum

borða

Av tí at hetta orðið ikki endar við sjálvljóði í øllum føllum í eintali, men tað í hvørsf., eint. endar við -s, vita vit, at hetta er eitt sterkt bent navnorð.

Gev gætur, at tað í tveimum teimum fyrstu føllunum í fleirtali onga ending hevur.

Einki hvørkikynsorð eigur at hava endingina *-ir* ella *-ur* í hvør- og hvønnfalli, fleirt. (eitt pappír, fleiri pappír; eitt eyga, fleiri eygu)!

Men stundum hava tey umljóð (barn, børn).

(Tó er *loyvt* at skoyta *-r* uppí: eygur. — Um tú ætlar at nýta hetta loyvi, eigur tú at gera vart við tað, tá ið tú sendir inn uppgávarnar til hetta brævið).

1. uppgáva

Bend hesi hvørkikynsorðini:

fólk, barn, tal, orð, pappír, skarð, sker (hvørjumf., fleirt.: skerjum, hvørsf., fleirt.: skerja).

Tey orð, sum vit nýta í staðin **fyr** navnorð (t. d. eg, tú, hann, hon, tað), kalla vit **fornøvn**.

Persónsfornøvnini verða býtt sundur í *tríggjar persónar*: Fyrsti persónur er tann, ið talar (eg, vit).

2. persónur er tann, ið talað verður við (tú, tygum, tit).
3. pers. er tann, ið talað verður um (hann, hon, tað, teir, tær, tey).

2. uppgáva

Skriva fornøvnini upp úr hesum pettinum og býtt tey sundur í teir tríggjar persónarnar:

Eg hoyrði hann biðja hana læna tær bókina; men hon svaraði honum, at hennara bókur skuldu ikki lænast; hon nýtti tær sjálv. Legg tú tó einki í tað, men kom við mær, so skal eg lata teg fáa tær bókurnar, sum tær tørvar. — Vita tygum, at øll tit og vit tilsamans eru færri enn tey eru?

Fornavnið *tygum setur sagnorð í fleirtal: tygum vistu (Eintal: tú visti); men tað setur lýsingarorð í eintal: tygum eru skjótur.*

Í øðrum brævi lærdu vit, at nútíð eintal hevur ofta endingina *-ir* ella *-ur* (*vendir, bítur*). Men hesar endingar verða einans nýttar til 2. og 3. pers.: tú *vendir* (2. pers.), hann *vendir*, hon *vendir*, tað *vendir* (3. pers.).

Fyrsti persónur í eintali (eg) hevur í nútíð onga aðra ending enn **-i** (eg *vendi*, eg *bíti*).

Hetta er vert at minnst til, so at 1. pers. í nútíð, eint. ikki verður blandaður við lýsingarhátt, sum jú tíðum hevur endingina **-ið** (eg *lati*, men: hevur *latið*).

Sambindingarorðið og bindur saman orð ella setningar *av sama slag*; so um annað orðið stendur í t. d. 1. pers. nútíð, stendur hitt somuleiðis: Eg *liggi og lesi*. - Stendur annað í navnhátti, standa bæði: at *liggja og lesa*. - Ella í lýsingarhátti: hava *ligið og lisið*.

3. uppgáva

Skriva hetta av og set **i** ella **ið** í staðin fyri strikurnar:

Sum eg gang-, kom- eg til ein stóran hyl. Her hav- eg ongantíð ver- fyrr. Men eg sígg-, at onkur hevur ging- eftir sandinum. Eg git-, at hann hevur ver- og fing- sær ein vatnsopa har. Men ikki hald- eg, at eg hevði drukk- úr hasum hylinum.

Tú hefur lært, at **á** verður broytt til **æ**. Somuleiðis verður **a** broytt til **e**, **ø** ella **o**.

Dømi :

grava	glaður	taka	dalur	nakar	tal	hamar
grev	gleði	tekur	dølum	nøkrum	tøl	homrum

4. uppgáva

Vís, at **a** í hesum orðunum verður broytt til **ø**:

dagur, garður, aðrir, blak, tak, fat, gras, skal, skarð, stað, grava

.

5. uppgáva

Vís, at **a** í hesum orðunum verður broytt til **e**:

hava, lata, fara, dagur, maður.

6. uppgáva

Vís, at **a** í hesum orðunum verður broytt til **o**:

sama, tamur, ramur, sannur, mangur, langur.

Ivamálið, um orð eiga at verða skrivað við **a** ella **æ**, er tó ikki altíð greitt, fyri tí um vit finna **ø** í orðstovninum.

Tað, at **a** broytist til **ø** er einasta broytingarregla, ið ikki altíð er eftirfarandi; tí stundum broytist eisini **æ** til **ø**!

Í 5 navnorðum:

bræv	knæ	lær	spæl	træ
brøv	knø	lør	spøl	trø

Men serliga eiga vit at ansa eftir lýsingarorðunum:

lætt rætt slætt tætt
løtt røtt sløtt tøtt o. s. fr.

Tó siga summi, at hetta er ikki rættur málburður; tí æ broytist ikki til ø. Tey siga »tvey bræv« - »hon er lætt« o.s.fr.

7. uppgáva

Skriva hetta av og set **a** ella **æ** í staðin fyri strikurnar:

Ein m-ður eigur tv-r g-s og n-krar dunnur. Um d-gin ganga t-r úti; men um n-turnar l-sir hann dunnurnar inni í dunnuhúsinum.

Í d-g f-ri eg at gr-va n-krar veitir uppi við g-rðarnar; t-r, sum eru har, eru b-ði fáar og illa f-rnar.

Tú fert um g-rðin, har hann er h-gstur. L-ttari mátti verið at f-rið um h-nn, h-r h-nn v-r l-gri.

Orðið **tað** hevur í flestu førum **ð**; men ávísingarfornavnið hjá *kvennkynsorðum* í hvønnfalli hevur einki **ð** (eg sá **ta gentuna**).

Orðið **við** hevur altíð **ð**.

8. uppgáva

Skriva hetta av og set **tað** ella **ta** í staðin fyri strikurnar:

Eg skal bara siga tær -, at - dunnuna, sum eg sá fara út um heimara húsið, vil eg ikki eiga. Tí - einasta, sum loysir seg at gera við hana, er at kippa hana, og - beinan vegin. Heldur tú ikki - eisini? Men - gásina, sum tú eigur, vil eg fegin keypa. Eg skal lata teg fáa - fyri hana, sum tú krevur.

9. uppgáva

Bend í øllum føllum og báðum tølunum: bóltur, skipari, rong, kona, jarn.

10. uppgáva

Skriva hetta av og set **u, i, ið, a** ella **að** í staðin fyri strikurnar :

Har kem-r ein drong-r við einum hund-; teir er- góðir vin-r. Hann hevur tríggar veðrabløð-r í hondini. Sjúrdur spurð- Ólav, um tygum vild- kom- við út á Steng-r; men hann svarað- ikki. Heimalamb- hjá okkum hevur leingi ver- sjúkt; men nú liv-r tað betur. Tað et-r tó næstan einki. Tað hald- eg ver- harmiligt við einum so fittum lamb-. Hevur tú ikki skriv- enn, mást tú skriv- sum skjótast. Vit skriv- næstan hvønn dag til lærar-r okkara; men nú er nóg mikið skriv- frá mær eina tíð.

(Sagnorðini enda her við **-ð**, bert tá ið tey standa í lýsingarhátti).

Av kallkynsorðum hava einans hesi fyra endingina **-ur** í fleirtali: brøður, bændur, frændur, føtur.

Margtýdda orðið **at** verður skrivað við **a**; men sagnorðið *at eita* hevur í tátíð **æ**: hann **æt**.

11. uppgáva

Skriva hetta av og set hvørja ferð ein ella tveir bókstavar í staðin fyri strikurnar:

Nú sku-u vit hald- fra- við sø-uni u- hoybering-na.

Hoyberab-ndini vór- tá ø-l spunnin úr rossafaks- og lø-d í snøristólum. Heldin v-r gjørd úr einu- góðu-, sterku- veðraho-ni.

Tá ið menninir kom- at sátuni, strekt- teir bondini á teigarar og lögð- partarnar eitt sindur sundur, at band- skuld- fata betur u-fløurnar; síðan vórð- fløurnar lagðar hvør oman á aðra, tv-r til tríggar. Bandspartarnir vórð- so tiknir upp fyri endan á byrðini og drignir út í heldina, og lykkjuknú-t-r varð knýttur á. Nú v-rð byrðin fatl- tveir ve-ir, hin fyrri -t l-ngfetilin og hesin seinni tvørfetilin. Síðan v-rð byrðin vend á síðuna, so at knúturin varð høgrumegin; summir me- vildu tó heldur h-va hann vinstrumegin. Tað, sum u-galt, v-r, at maður vist-, hvørjumegin ha- hevði knú-in, so hann ikki kasta- byrðina á hann, tá ið hann kom í hoygarðin. At kast-

byrðina av s-r á knútin varð hild- fyrri tekin upp á, at hann hevði fing- ov n-gv upp í høvd-. Tá ið byrðin v-r bundin, legði maður s-r ein sopp undir fe-ilin, so ikki skuldi níta ov fast at ska-lanum. Tá ið fleiri vór- saman, hjálpt- teir hvør øðru- á føt-r við at sk-gva fra- á byrðina. Annars v-r torf-rt at sleppa undir hoybyrði einsama-lur.

Fornavnið **man** er óføroyskt; og **ein**, sum summi nýta í staðin fyrri, er lítið mætari, tá ið tað verður ov nógv nýtt. (»*man* kann siga« — »*ein* kann siga« — »*man* sigur«). Í staðin fyrri hesi orð kunnu vit eftir umstøðunum nýta: **vit**, **tú**, **tit**, **tey**, **teir**, **menn** og so tolsøgn (»*vit* kunnu siga« - »*tú* kanst siga« - »*tit* kunnu siga« - »*tey* siga« - »sagt verður«).

Summi aftra seg fyrri at nýta **tú** í einum setningi sum »tá ið *tú* kemur hagar« og nýta *man* í staðin fyrri *tú*, tá ið ongar vánir eru til, at tann, ið talað verður við, nakrantíð kemur á staðið; men slík nýtsla av orðinum *tú* er gott føroyskt.

Í øðrum førum er ofta hentast at nýta orðið **maður**: »*maður* heldur at ...« ella *tolsøgn*: »hildið verður, at ...«

Sjeynda bræv

O og **u** verða broytt til **y**.¹ Dømi:

dorg	for	ov (ovarlaga)	norður
dyrgja	fyrir	yvir	útnyrðingur
	fyrstur		landnyrðingur
	fyrir		útsynningur
			landsynningur
ungur	lund	uttarlaga	suður
yngri	lyndi	ytri	syðri
yngstur		yttur	syðstur

Minst í hesum sambandi til, at hóast tað eitur svumu, svomið, verður orðið *at svimja* ongantíð skrivað við **y**, men við **i**; og ansa eftir ikki at blanda saman orðini **yvir** og **at ivast**.

1. uppgáva

Vís, at **y** í hesum orðunum er komið av **o**:
at tysta, syrgja, byrgja, hyldligur.

2. uppgáva

Vís, at **y** í hesum orðunum er komið av **u**:
hyggja, fylla, stytstur, tyngstur.

3. uppgáva

Skriva hetta av og set **i** ella **y** í staðin fyri strikurnar (**y** skal einans verða skrivað, tá ið tað er komið av **o** ella **u**):

¹ Rættari sagt: **u** broyttist til **o** og **y**. (**u** til **o** er *a-umljóð*)

Jákup eigur tveir s-nir: Óla og Árna. Teir duga væl at sv-mja. Einaferð fóru teir út at d-rgja saman við einum v-ni Árna. Tá ið teir fóru inn í bátin, segði Óli við Árna: »Set teg aftast; tí tú ert t-ngstur, hóast tú ert -ngstur, tí tú ert so h-ldligur«. Á eini gr-nnu f-skaði Óli upp í eina fulla spann. Árni settist at bína, tá ið hann sá spannina f-llast. Men v-nurin segði: »Óli er ein f-skiklógv, og tað er einki at s-rgja -vir«. Nú kom m-kil v-ndur av landn-rðingi, og teir mundu r-kið til havs. Tá ið teir vunnu upp land, var br-m.

Tú hevur lært um endingar hjá kallkynsorðum í eintali og fleirtali (ein vinur, fleiri vinir). Nakað tað sama er at siga um lýsingarorðini í kallkyni (hvørf.): Í eintali enda tey ofta við -ur (ein sjúkur vinur), *ongantíð við -ir*. Men í fleirtali er henda kallkynsendingin altíð -ir (fleiri sjúkir vinir). Sama er við lýsingarháttarendingunum: ein brendur drýlur, fleiri brendir drýlar.

4. uppgáva

Skriva hetta av og set **u** ella **i** í staðin fyri strikurnar:

Bøurin var hvørki stór-r ella góð-r, men hann var væl røkt-r. Mjørkin lá kvirr-r og tjúkk-r um land og sjógv. Tað sást lítið longri, enn tú sjálv-r vart lang-r. Men tað var summarmjørki, lin-r, ljós-r, mjúk-r og lýggj-r. Ein dagin komu so nógv-r fuglar í bøin. Teir vóru reyð-r og hvít-r á veingjunum og so smá-r og vakr-r. Men tá ið teir sóu meg, fleyg all-r flokkurin.

Lýsingarorðið *sjúkur* bendist

eintal:	kallkyn:	kvennkyn:	hvørkikyn:
hvørf.	sjúkur	sjúk	sjúkt
hvønnf.	sjúkan	sjúka	sjúkt
hvørjumf.	sjúk um	sjúkari	sjúkum

hvørsf.	sjúk s	sjúk(r)ar	sjúks
fleirtal:			
hvørf.	sjúkir	sjúkar	sjúk
hvønnf.	sjúkar	sjúkar	sjúk
hvørjumf.	sjúkum	sjúkum	sjúkum
hvørsf.	sjúk(r)a	sjúk(r)a	sjúk(r)a

Og flest öll lýsingarorð hava somu endingar, tá ið tey eins og her eru sterkt bend.

Tey lýsingarorð, sum í kallkyni (og kvennkyni) hava endingina -in ella -il, hava í hvørkikyni (eintali) endingina -ið: hann er tolin, tað er tolið; hann er lítil, tað er lítið.

Lýsingarorð verða sjáldan nýtt í hvørsfalli uttan í samansettum orðum. Tey fáa har í kvennkyni í eintali og í øllum kynjum í fleirtali stundum **r** inn ímillum stovn og ending, stundum einki: sjúkrasystir ella sjúkasystir.

5. uppgáva

Hvar (í hvørjum føllum og tølum) hava sterkt bendu lýsingarorðini somu endingar í øllum trimum kynjum?

Umljóð kemur av ávísum ljóði í næsta stavilsi. Soleiðis er **ø** í spøkum komið av **a** í spakur, tí hvørjumfalsendingin **-um** hevur **u** í sær. Hetta kalla vit **u-umljóð** (hvørfalsendingin **-ur** orsakar ikki umljóð).

Men nú ber ikki altíð til at síggja, hvussu umljóðið er íkomið, tí summar endingar, ið orsakaðu tað, eru burturdotnar; heldur ikki fáa øll orð umljóð, har vit eftir endingunum kundu væntað tað. Men óbundna hvørjumfalsendingin **-um** orsakar vanliga u-umljóð av **a** til **ø** ella **o**. Somuleiðis orsakar eitt nú burturdottið **u** vanliga umljóð av **a**, har lýsingarorð onga ending hava.

Annað týðningarmikið umljóð er **i-umljóð**. Til dømis broytist **o** til **y** av tí, at næsta stavilsi hevur (ella hevur havt) **i**: sonur, syni, synir; men sonum (tó er ikki skeivt at siga *soni, synum*).

Av teimum urnljóðum, tú higartil hevur lært, eru hesi

u-umljóð: a - ø, o;

i -umljóð: a - e; á - æ; u, o - y.

6. uppgáva

Bend hesi lýsingarorðini í øllum kynjum og føllum og í báðum tølunum:

stórir, gráur, spakur, langur, tolin (hvørfsf.: tolins, tolmar, tolins; tolma).

Summi lýsingarorð enda við **-ligur** (*sjúkligur*), **-lig** og **-ligt**. Og nøkur *hjáorð* enda við **-liga** (*sjúkliga*).

Ansa eftir, at hesar endingar verða ongantíð skrivaðar við **ð** men altíð við **g**.

Lýsingarorð og summi *hjáorð* verða eisini stigbend:

<i>grundstig:</i>	<i>miðstig:</i>	<i>hástig:</i>
lýsingarorð:		
sjúk ur	sjúk ari	sjúk astur
gó ður	bet ri	best ur
gamal	eld ri	el stur
<i>hjáorð:</i>		
fram	frem ri	frem st
ofta	oft ari	oft ast

Gev gætur, at *gamal* hevur einki **d** í hástigi! (elstur).

7. uppgáva

Stigbend hesi orðini:

Lýsingarorð: gráur, langur, lágur, fáur, lítill,

hjáorð: illa, varliga.

Gev gætur, tá ið orð, har stovnurin endar við **sk** (týskur), fáa **t** skoytt uppí (týskt). Stovnurin eigur ikki at verða broyttur í skrift, soleiðis sum hann verður tað í talu (vit *sig*a ikki týskt, men »týkst«).

8. uppgáva

Set hesi lýsingarorðini í *hvørkikyn* (hvørf., eint.):

ljótur, frískur, danskur, myrkur, beiskur, treiskur (soleiðis: *ljótt* o. s. fr.).

9. uppgáva

Her eru tvey orð: *ynskti* og *yngsti*. Annað er lýsingarorð, hitt er sagnorð. Set lýsingarorðið í grundstig og sagnorðið í navnhátt.

Navnorðið *vinur* bendist

eintal:	fleirtal:
vinur	vinir
vin	vinir
vini	vinum
vinar	vina

10. uppgáva

Hvat kyn hevur orðið *vinur*? Er tað sterkt ella veikt bent?

Mong kallkynsorð við fleirtalsendingini **-ir** fáa, tá ið orðstovnurin endar við **k** ella frambornum **g**, eitt **j** inn ímillum stovn og ending í hvørsf. eint. og í hvørjum- og hvørsf. í fleirtali.²

11. uppgáva

Bend hesi navnorðini. Tey hava somu endingar sum *vinur*:

veggur, leggur (hvørjumf., flt.: veggjum, leggjum), vøttur, sonur, bøur (hvørsf., eint.: *bíggjar*; hvørsf., fleirt.: *bíggja*).

² Ivaleys ”undantøk” eru eitt nú *hvøkkur*, *leikur*, *leykur*, *skelkur*, *stingur*.

Kvæði bendist

Eyga bendist

í eintali: í fleirtali:

kvæði kvæði

kvæði kvæði

kvæði kvæðum

kvæðis kvæða

í eintali:

eyga

eyga

eyga

eyga

í fleirtali:

eygu

eygu

eygum

eygna

12. uppgáva

Hvat kyn hava hesi bæði orðini (kvæði og eyga)? Er *kvæði* sterkt ella veikt bent? Er *eyga* sterkt ella veikt bent?

13. uppgáva

Bend hesi orðini: merki, arbeiði, handklæði; oyra, lunga, leika.

Bygd bendist

Vørr bendist

í eintali: í fleirtali:

bygd bygd**ir**

bygd bygd**ir**

bygd bygd**um**

bygdar bygda

í eintali:

vørr

vørr

vørr

varrar

í fleirtali:

varrar

varrar

vørr**um**

varr**a**

14. uppgáva

Hvat kyn hava hesi bæði orðini (bygd og vørr)? Er *bygd* sterkt ella veikt bent? Er *vørr* sterkt ella veikt bent?

15. uppgáva

Bend hesi orðini (fýra bendast sum *bygd*, trý sum *vørr*):

ódn, vík, jørð, trøð; skor, fles (fær **j** inn ímillum stovn og endingar), egg (bendist sum *fles*).

Áttanda bræv

E verður ofta til i:

spell	verdur	kvendi	geva	at hella	verk	skel
spilla	virði	kvinna	gifta	hill	virki	skilja

Vanligasta orsökkin til hetta sjálvljóðsskifti er broyting við i-umljóði.

1. uppgáva

Vís, at í hesum orðunum er **e** vorðið **i**:

at sigla, at gista, rikið, givið, dripið, tikið, drigið.

Í summum orðum er **e** nú horvið; men har endingin hevur **i**, er **e** við i-umljóði broytt til **i**, t. d. í kallkynsorðinum *firði*, *firðir*. Upprunaliga stovnssjálvljóðið er her annars vorðið **ja** framman **a** (fjarðar, fjarða), og **jø** framman **u**, ið nú lutvíst er burturdottið (fjørður, fjørð, fjørðum). — At upphavligt **e** verður til **ja** og **jø**, kalla vit **ljóðbrot**. Vit skriva ongantíð **æ** beint aftan á **j**³: fjala, stjala.

Burtur úr ljóðbroti og umljóði fáa vit ta regluna, at **ja**, **jø** svarar til **i** (ikki **y**):

fjørður	djarvur	bjartur	gjarna	fjarur	hjalli
firðir	dirvi	at birta	girnast	firnast	hill

Rættiliga vanligt er **i** í lýsingarhátti (**ikið**, **likið**, **lisið**). Einkí sagnorð hevur **y** í lýsingarhátti, tá ið endingin er **-ið**.

Sagnorðið *at sova* bendist:

at sova, hann svevur, hann svav, teir svóvu, hava sovið.

Mínst til, at tey hjáljóð, sum hoyra upp í stovnin, eru óbroytt. Í døminum (*sova*) er v allan vegin varðveitt, eisini í tátíð fleirtali (*svóvu*).

³ uttan hendingaferð við umljóði av **á**: mjáur - mjædd.

2. uppgáva

Bend hesi sagnorðini: grava, geva, kvøða (tátíð: kvað).

3. uppgáva

Skriva hetta av og set **v** ella **ð** í staðin fyri strikurnar:

Teir gó-u dreingirnir gó-u mær eina gó-a gá-u. Menninir stó-u og gró-u úti á bønum. Eg haldi, at teir gó-u lombunum einki at drekka í allan gjár. Í dag bó-u teir meg geva teimum. Men tá ið eg kom ni-an í gerðið, vóru bæði ve-urlombini burtur. Tey vóru farin, meðan hundarnir svó-u.

Sagnorðið *at bíta* bendist:

at bíta, hann bítur, hann beit, teir bitu, hava bitið.

Og soleiðis bendast *øll* sterkt bend sagnorð, sum hava **í** í navnhátti.

Einki sterkt bent sagnorð hevur y í navnhátti.

Minst til, at stovnssjálvljóðið **í** (í sterkt bendum sagnorðum) gevur **ei** (ikki ey) í tátíð eintali (**beit**), og **i** (ikki y) í tátíð fleirtali og í lýsingarhátti (**bitu**, **bitið**).

Summi benda tey orð, ið eiga at hava somu bending sum *at bíta*, veikt sum *at knýta* (at knýta, hann knýtir, hann knýtti, teir knýttu, hava knýtt).

Tey siga:

»teir rívdu garðin niður« í staðin fyri: teir rivu,

»teir hava rívt« í staðin fyri: hava rivið,

»teir svíktu, hava svíkt« í staðin fyri: sviku, svikið,

»teir svíddu seyðarhøvd« í staðin fyri: sviðu,

»hava svítt ullina« í staðin fyri: sviðið,

»svídd seyðarhøvd« í staðin fyri: sviðin seyðarhøvd.

Men soleiðis er hvørki rætt at skriva ella at siga, heldur enn tað

er rætt at siga »hann slítti« fyrri »hann sleit«.

4. uppgáva

Bend hesi sagnorðini:

tríva, svíða, klíva, ríva, svíkja (**j** hoyrir ikki upp í stovnin: svík-j-a, nútíð: svíkur).

Veikt bendu sagnorðini verða býtt sundur í fimm høvuðsflokkar (I, II, III, IV og V). Av teimum skulu vit viðgera tríggar í hesum brævinum.

I Tátíðarendingar: -di (-ti), -du (-tu); lýsingarháttarending: -t. (at nevna, hann nevnr, hann nevndi, teir nevndu, hava nevnt; at loysa, hann loysir, hann loysti, teir loystu, hava loyst).
At tykja kann hava sjálvljóðsskifti: tykja, tykir, tókti el. tykti, tóktu el. tyktu, tókt el. tykt.

III Tátíðarendingar: -di (-ti), -du (-tu); lýsingarháttarending: -að [ella -t]. (at tola, hann tolir, hann toldi, teir toldu, hava tolað [ella tolt]).

IV Tátíðarendingar: -aði, -aðu; lýsingarháttarending: -að.
(at skriva, hann skrivar, hann skrivaði, teir skrivaðu, hava skrivað).

5. uppgáva

Bend hesi sagnorðini:

I føða, leiða, oyða, hirða, keypa, boyggja (gj hoyrir ikki upp í stovnin), fylgja, spreingja (um skifti millum **ei** og **o** framman fyrri **ng** er áður frágreitt), steingja, merkja, søkja, yrkja,
III liva, duga, tora, vara,
IV elska, fjóna, kalla, kólna, slitna, eggja, herja, mjølva.

6. uppgáva

Bend hesi navnorðini:

friður, fótur (hvørssf., eint.: fótur; hvørjumf., fleirt.: fótum), fjørður, líggi, arbeiðari, sál, skel (bendist sum fles), rond, æða, navn, beiti, hjarta.

Gev hesum gætur: Sagnorð í IV flokki enda í *lýsingarhátti* í hvørkikyni í fleirtali við **-að**, ikki við **-aði**! Tað eitur »Brøvini eru skrivað« — og ikki skrivaði!

7. uppgáva

Skriva hetta av og set hvørja ferð ein ella tveir bókstavar í staðin fyri strikurnar:

Nú sku-u konufólk-ni f-ra til neyt-.

Tær t-ka dy-lur sínar og f-ra niðan bøin. Aftaná renn- bø-n og róp-: »Ney-akona við driftiniveli!« Kvikar g-nga t-r kendar gøt-r. Stokkarnir glint-. Na-rar kon-r binda hos-r, aðrar troygg-r; ein bind-r vøtt-r.

N-gv tjøldur ei-a fra- við leið teirra. Láir lát-, og te-nur kria. Kát-r fossar s-ngja, og smáar keld-r ringja. Dýrdin ljómar uttan u- tær.

Neytini ligg- mi-lum tv-r áir; me- ein k-gv er burtur, tó ikki l- ngt. Mi-lum tv-r kráir funn- konurnar t- horvnu k-nna aftur. Tá ið liðugt er at mjólk-, fara tær heim aftur. Nú ským-r. Tv-r g-ntur kom- ímóti teimu- og s-ngja:

Í fjør- liggj- dunn-r og svambl-; úti á f-rði bátar daml-. Ald-r tutl- v- gjar og flið-r, meðan sól í h-v fer niður. Nú stand- kýr v- lið og belj-. Á st-ðni bátar veiði selj-.

Um fløt-r heiðafugl-r let-r, setist við tjarn-r, tá sólin setur.

Fa-urt er v- Føroy- strend-r summarkvøld. Tá t-ka ung-r dr-ngir tráður í hend-r, knýta góðar derg-r undir tær og f-ra út at d-rgja.

Ung-r fiskar-r setast í bátareng-r og syft- seið eftir seið, til skut-r er f-ltur á trem-r.

Tá ið liðugt er at d-rgja, verður heim far-. Tá kem-r hin ljósa summarn-ttin. Sti-lar næt-r er hugnali-t at g-nga loyndar ræs-r, traðkaðar gjøgnum røk-r, har lundi ei-ur. Har kom- pis-r til hol-dyr, áðre- t-r fara til hv-ldar. Bjargablóm-r -nga lýggju n-tt; t- bláa hav-dreg-r tungli-an andadrátt, meðan ein hvít-r foss-r kvøð-r í n-nd.

8. uppgáva

Skriva hetta av og set hókandi orð í staðin fyri strikurnar:

Eg plagi at sova - um morgnarnar, og eg - sjaldan upp, fyrr langt er - út á dagin. Men í - hefur eingin - leingi og sovið her í bygdini. Klokkan seks - eg av tí, at tey - grindaboð, og øll - sjálvandi á - beinan vegin. Men tá ið bátarnir - komnir væl út frá -, var eingin grind at síggja, bara - skarvar. Tá var Símun, sum var - at rópa grindaboð, nipin. Hann skuldi heldur havt - við grindaboðunum, so eg kundi - at sovið í friði. Men hetta var ikki - ferð, ið - hefur kent skarv - grind.

Níggjunda bræv

Tú hefur lært, at **o** og **u** broytast til **y**. Við at seta strikur uppi yvir hesum trimum bókstøvunum, fáa vit broytingarregluna, at **ó** og **ú** broytast til **ý**.⁴

Dømi:

ljós	ból	skjól	bróta	ljótur	fjórði
lýsi	býli	skýli	brýtur	at lýta	fýra
brúgv	kúgv	hús	djúpur	krúna	krúpa
brýr	kýr	at hýsa	dýpi	at krýna	krýpur

1. uppgáva

Vís, at **ý** í hesum orðunum er komið av **ó**:

at grýta, brýtur, flýtur, skjýtur.

2. uppgáva

Vís, at **ý** í hesum orðunum er komið av **ú**: mýs, frýr, strýkur,

fýkur.

3. uppgáva

Skriva hetta av og set **í** ella **ý** í staðin fyri strikurnar (**ý** eigur einans at verða skrivað, tá ið tað er komið av **ó** ella **ú**):

Bólið stendur uppi við garðarnar. Tætt við standa eini l-til hús. Einsamallur maður b-r har í einb-li. Gjósturin er ræðuligur inni hjá honum; tí húsini eru ótøtt; so hvørja ferð, har f-kur eitt sindur, g-sur í húsunum. Tey eru bert tvey rúm; men ikki vil hann r-ma úr smáttu s-ni, hóast mong eru í bygdini, sum vilja h-sa honum. Hann plagar at siga: »So leingi, eg orki at ragga, skal eg krúpa niðan í sk-li m-tt«.

⁴ Rættari sagt: **ú** broyttist til **ó** og **ý**.

Tó kr-pur hann ekki leingi afturat; tí hann er gamal og ússaligur. Einastu skapningar, ið liva nær honum, eru fuglarnir, sum flúgva tætt við húsini. Teir eru so spakir, tí einb-lismaðurin er góður og bl-ður við d-rini. Tá ið mánin sk-nur, er stuttligt at s-ggja fuglarnar flúgva í mánal-sinum.

Sagnorðini *at bróta* og *at krúpa* bendast:

at bróta, hann brýtur, hann breyt, teir brutu, hava brotið, at krúpa, hann krýpur, hann kreypt, teir krupu, hava kropið.

Gev gætur, at bæði orðini í nútíð verða skrivað við **ý** (ikki **í**): brýtur, krýpur; hetta er lætt at minnst til, tí **ó** og **ú** broytast til **ý**; og teir bókstavirnir eru at finna í navnháttinum (bróta, krúpa).

Harafturat er at geva gætur, at tey sterkt bendu sagnorðini, sum hava **ý** í nútíð, hava **ey** í tátíð eintali, og **u** í tátíð fleirtali (Hvussu eitur so *at njóta í tátíð fleirtali?*)

Tá ið vit nevna tvíljóðini (ei, ey, oy), kemur **ei** fyrst og **ey** seinni. Vit kunnu so seta upp hesa regluna um sterkt bend sagnorð við i-ljóði í stovninum, at

(fyrra) **í** gevur (fyrra) **ei** — **bítur**, **beit**;

(seinna) **ý** gevur (seinna) **ey** — **brýtur**, **breyt**.

4. uppgáva

Bend hesi sterkt bendu sagnorðini:

flóta, bjóða, skjóta, flúgva, rúka, klúgva, klíva, ríða.

Klúgva og *klíva* eru tvey ymis orð, ið nú vanliga verða samanblandað.

Klúgva, hann **kleyv** sundur í tvey (**kleyv** á seyði er klovin).

Klíva, hann **kleiv**, teir **klívu** upp eftir (staðanøvn: **Kleivin**, **Klivar**,

har klivið verður).

Vit hava í teimum fyrstu sjei brøvunum lært øll tey vanligu bendingarmynstrini hjá navnorðum; og til at kunna fáa greitt yvirtilt yvir tey, seta vit tey her hvørt hjá øðrum. Dømini, vit hava nýtt til teirra, seta vit í hvørfalli; men av tí at vit annars kunnu nýta aðrar orðstovnar til endingarnar, seta vit í hinum føllunum einans strikur í staðin fyri stovnarnar. — Tey orð, ið ikki fylgja hesum bendingum, eru einans fá undantøk. Nøkur av teimum verða viðgjørd seinni.

Kalkkynsorð

Kvennkynsorð

Hvørkikynsorð

sterk bending eintal:

úlv ur	vin ur	bygd	fles	stong	gil	kvæði
-	-	-	-	-	-	-
- i	- i	-	-	-	- i	-
- s	- ar	- ar	-(j)ar	- ar	- s	- s

sterk bending fleirtal:

- ar	- ir	- ir	-(j)ar	- ur	-	-
- ar	- ir	- ir	-(j)ar	- ur	-	-
- um	- um	- um	-(j)um	- um	-(j)um	- um
- a	- a	- a	-(j)a	- a	-(j)a	- a

veik bending eintal:

ris i	dunn a	eyg a
- a	- u	- a
- a	- u	- a
- a	- u	- a

veik bendingfleirtal:

- ar	- ur	- u
- ar	- ur	- u
-um	-um	-um
-a	-a	-na

Í hesum heildaryirliti, vit nú hava fingið, er ikki sørt at geva gætur:

Øll navnorð hava somu endingar í tveimum teimum seinastu føllunum í fleirtali (**-um, -a**).

Hjá veikt bendum navnorðum er einans eitt bendingarmynstur til hvørt kynið.

Einki kallkynsorð hefur endingina **-ar** bæði í fleirtali og í hvørsfalli í eintali; men hvørsfalsendingin **-ar** gevur fleirtalsendingina **-ir**; og hvørsfalsendingin **-s** gevur (næstan altíð) fleirtalsendingina **-ar**.

Øll sterkt bend kvennkynsorð hava í eintali hvørsfalsendingina **-ar**. Einki kvennkynsorð hefur endingina **-s**.

Øll sterkt bend hvørkikynsorð hava í eintali hvørsfalsendingina **-s**. Einki hvørkikynsorð eigur at hava endingina **-ir** ella **-ur** í fleirtali (tó er *loyvt* her at skoyta **r** uppí).

5. uppgáva

Bend hesi navnorðini:

dagur, drongur, borg, klyv, nátt, knæ (hvørsf, fleirt.: kníggja), epli, sorinskrivari, hosa (hvørsf, fleirt.: hosna. — Harav er komið: hosnatráður), vindeyga.

Uttan fyri hesi bendingarmynstur standa **skyldskaparorðini**.

Faðir bendist:

faðir	fedrar
faðir	fedrar
faðir	fedrum
faðirs	fedra

Móðir bendist:

móðir	møð ur
móður	møður
móður	møðrum
móður	møðra

Faðir hefur serstaka bending; men øll hini skyldskaparorðini hava í eintali somu bending sum *móðir*: Í hvørsfalli er endingin **-ir**, í

hinum trimum fœllunum altíð **-ur**.

Í fleirtali hava *bróðir* og *dóttir* eisini somu endingar sum *móðir*; men *systir* eitur í hvør- og hvønnfalli í fleirtali *systrar*.

6. uppgáva

Bend hesi skyldskaparorðini: bróðir, dóttir, systir, mostir.

7. uppgáva

Skriva hetta av og set **i** ella **u** í staðin fyri strikurnar:

Fað-r og móð-r fóru út at ganga; tey høvdu bróð-r við sær; men syst-r var og ferðaðist hjá most-r. Tá ið tey koma út í Grøv, síggja tey eina ternu. Bróð-r fær sær ein stein; men móð-r hevur at honum og sigur: »Tú skalt hátta tær væl! Ger sum bróð-r tínir! Fyri teimum hava allir fuglar fingið frið bæði í fjøru og úti á firði.« So fór móð-r at syngja fyri bróð-r »Tað var ein fagran summardag«. Tá græt bróð-r og segði: »Móð-r skal ikki síggja meg gera sovorðið aftur.« Fað-r hevði ætlað at fleingja bróð-r, men nú læt hann vera.

Snigil bendist:

snigil	sniglar
snigil	sniglar
snigli	sniglum
snigils	snigla

Í hesum orði hoyrir **l** við upp í stovnin; men ímillum **g** og **l** er **i** burturdottið, tá ið ending, ið inniheldur sjálvljóð, er komin afturat. Tað er einasta óregluliga við hesum orði. Hjáljóðini eru allan vegin tey somu (sn-g-l).

Snigil hevur somu bendingarendingar sum *úlvur*; men hvørfals-endingin (-ur) í eintali er burtur.

Akur bendist sum *snigil*: **-ur** hoyrir upp í stovnin og er ikki

ending.

8. uppgáva

Bend hesi kallkynsorðini: akur, spegil.

9. uppgáva

Bend hesi hvørkikynsorðini: tjaldur, reiður, veður.

10. uppgáva

Bend hesi kvennkynsorðini: fjøður, brúður (hvørsf., eint.: brúðar).

Her eru trý orð, sum verða eins framborin, men ymist stavsett, alt eftir, hvat tey merkja: *fjara*, *fjarða*, *fjaðra*.

Nú fer at *fjara*: nú verður *fjóra*. — *Fjarðasild*: sild, sum stendur inni á *fjørðunum*. — *Fjaðrarok*: rok av *fjørðrum*.

Tey bæði fyrstu orðini ber illa til at geva nakra orsök fyri, hví annað verður skrivað við **r**, hitt við **rð**. Men soleiðis æt tað á forn málinum, og soleiðis skriva vit enn.

Í seinasta orðinum (*fjaðra*) eru **ð** og **r** komin saman av tí, at **u** er dottið burturímillum (*fjørður*). Og soleiðis er við teimum flestu orðunum við **ð** beint framman fyri **r**: **u** er dottið burtur ímillum. Minst eisini til hesi trý orðini: **aðrir** (**øðrum**), **bløðra**, **æðr**.

11. uppgáva

Vís, hví hesi orð verða skrivað við **ðr** (finn orð, har **u** stendur millum **ð** og **r**):

niðri, trúðrinum, træðrir, syðri, áðrenn, ein veðrur (bendist upprunaliga sum snigil).

12. uppgáva

Skriva hetta av og set **rð** ella **ðr** í staðin fyri strikurnar (**ðr** verður ofta framborið sum »gr« (neðra), men **rð** verður altíð framborið

sum r):

Nú er ve-ið batnað; men enn vi-ar ikki hjá okkum at fara um fjø-in. Aftan á døgu-an skulu vit gera eina útfe- niðan á Ska-.

So skulu vit samtíðis hyggja eftir tí gamla ve-inum. Sjú-ur kann ganga fram við gø-unum í ne-a og vita, um hann er har ni-i. Ólavur og eg fara niðaná. Vit skulu ganga nakað frá hvørjum ø-um, hann no-ari, eg sy-i. Tann tykkara, sum fyrstur ber eyga við ve-in, skal fáa blø-una úr honum í heyst. Einafe- goymdi Sjú-ur tvær gásafja-ar uppi í tró-inum. Hann man geva Ólavi a-a, um hann biður um hana. Nú fara vit til gongu. Vit ve-a ið hvussu er aftur, á-enn náttu-in ve-ur kókaður.

Tíggjunda bræv

Sagnorðini gera og fara hava ikki **ð**, heldur ikki í nútíð: hann **ger**, hann **fer**. Men av hesum báðum sagnorðunum eru komin tvey *navnorð*, sum altíð hava **ð**: ein **gerð**, ein **ferð**. Tá hoyrir **ð** upp í stovnin, og hann verður óbroyttur, um orðini verða bend ella samansett við onnur orð: útferð, einaferð, roysnisgerð, skarnsgerð. Hitt navnorðið **ger** (at baka við) hevur kortini einki **ð**.

1. uppgáva

Bend hesi bæði kvennkynsorðini: gerð, ferð.

2. uppgáva

Bend hesi bæði sagnorðini; gera, fara.

3. uppgáva

Skriva hetta av og set **r** ella **rð** í staðin fyri strikurnar:

Eingin fe- væl av tí, at annar fe- illa. Ge- skálkinum gott, hann lønar tær aftur við háð og spott. Tvær fe-ir fegin verður hann, á steini hvílist. Ógoymsla ge- so mangan tjóvin. Hesa fe- varð illa vorðið. Hann, ið ilt gitur, hann ilt ge-. Einafe- vóru tríggir dreingir, sum funnu upp á at ge-a eina ljóta ge-. Leti ge- einki uttan last. Alt er tøkt í útife-

Vera og **verða** eru tvey ymis sagnorð, sum verða eins framborin í summum háttum, men ikki øllum, í nútíðini sæst týðiligur munur (hann *er*, hann *verður*), og har sæst eisini munurin á merkingini í báðum orðunum. *At vera* merkir nakað, sum er ella var og frammanundan hevði verið (myndin *er* vøkur, myndin *var* vøkur); men *at verða* merkir eina hending (myndin *verður* vøkur: áðrenn hon var liðug, *var* hon ikki vøkur; men hon *varð* seinni). Í talaðum máli verður ofta sagt *blíva* fyri *verða*; men hetta verður ikki hildið vera gott føroyskt mál.

Vera og *verða* bendast:

at vera, hann er, hann var, teir vóru, hava verið.

at verða, hann verður, hann varð, teir vórðu, vera vorðið.

Ansa eftir, hvussu lýsingarháttur (vorðið) stavast. Hjá tí, ið dugir at skilja hann sundur í stovn og ending, er hetta ikki so torført: stovnurin hevur **o**, og hann endar við **ð** (vorð-); endingin er hin vanligu lýsingarháttarendingin (-ið). Av stovni og ending er so orðið samansett (vorð-ið).

Av hesum eru ymsar orðsamansetingar komnar: illavorðið, sovorðið, (kallkyn: illavorðnir; sovorðnir).

Tá ið vit ivast í, um vit skulu skriva **var** ella **varð**, **vóru** ella **vórðu**, man vera ráðiliga at kanna eftir, hvussu setningurin eitur í nútíð, t. d. »Hon **er** ikki von við slíkt« ella »Hon **verður** ikki von við slíkt«.

Tíðum má hin skrivandi sjálvur ráða fyri, um hann nýtir var ella varð. Tað veldst alt um, hvørja merking hann leggur í tað, hann skrivur.⁵

4. uppgáva

Skriva hetta av og set **r** ella **rð** í staðin fyri strikurnar:

Anna á Høgaryggi va- ikki von við slíkt. Aftan á, at nátturði va-
etin, va- kvøldbøn lisiin, tí hin forni góði siður va-altíð
strangliga hildin hjá hjúnunum í Jákupsstovu. Men hvat skuldi nú
ve-a gjørt við Onnu? Hon sat á bríkini; men hon kundi væl ikki
sita har alla náttina; tí ilsligt va- veðrið og kaldligt. At fáa hana í
song va- ikki at hugsa um. Men tá ið hon va- komin niður í
kistuna, va- illa vo-ið.

Nú tú hevur lært alt tað um broyting av sjálvljóðum, sum tú skalt
læra í hesum brævskúla, kann vera hent at hava eitt yvirlit yvir
allar hesar broytingar:

⁵ Tann leiðarreglan, ið summi nýta, at tá ið tú *kanst* seta ”blíva” í staðin fyri, *skal* ”verða” hava **ð**, er skeiv! - Frægari er: tá ið tú *kanst* seta ”blíva” í staðin fyri, *kann* ”verða” hava **ð**.

u-umljóð: **a** verður broytt til **ø** ella **o**,

i-umljóð: **a** verður broytt til **e**, **e** verður broytt til **i**, **á** verður broytt til **æ**, **o**, **u** verða broytt til **y**, **ó**, **ú** verða broytt til **ý**.

Endaliga skal her verða givið eitt yvir lit yvir tey týðningarmestu orðini, sum torført ella ógjørligt er at vísa á, at tey eru komin av tílíkum broytingum, men kortini verða skrivað við **æ**, **y** ella **ý** (**og tú eigur at skriva tey av upp í saman at festa tey í huganum**):

æ bræv, frætta, klæði, knæ, kærur, eitt lær, at læra, lærari, mær, rætt, slætt, spæl, sær, træ, tær, væl, æða, ær, ætla.

y bygd, byggja, byrja, byrsa, fylgja, kynda, lyfta, lykt, myrkur, pynta, pylsa, ryggur, skyldur, styggur, syfta, synd, systir, systkin, tygum, tykkum, ynskja.

ý býta (sundur), lýtt, nýggjur, skýma, trý, ýla.

5. uppgáva

Skriva hetta av og set **a**, **æ**, **i**, **y**, **í** ella **ý** í staðin fyri strikurnar :

Ein g-mal m-ður rak k-rnar n-ðan í d-lin. T-r h-va n-stan allan d-gin st-ðið n-ðri við g-rðarnar, og har f-st einki gr-s til teirra. Ein kv-ga gekk seg f-sta úti við st-ggin. Hon f-r illa vent s-r, sum hon stendur. F-r tú og rek h-na -vir higar. F-st hon um tann f-rsta bakkann, so er alt í l-gi.

L-rarin b-r í hasum húsunum, sum tit s-ggja heiman f-ri tað -tra g-lið. Hann eigur f-ra s-nir. Tann -ngsti av teimum s-ngur b-ði t-ðliga og seint. Hann er alt-ð gl-ður. Í hv-tusunnuf-r-tíðini fann hann einaferð upp á at gr-va s-r eitt skýli f-ri regninum n-ðri í l-gdini uttan f-ri heyggin. Har sat hann og læt sum ein l-til fuglur; og n-krir uttanb-ggjarmenn, sum komu fram við sk-li hansara, fóru at h-ggja eftir, hvat tað mundi vera f-ri fuglur, sum har v-r f-rin at s-ngja.

Í d-g er h-rður vindur av lands-nningi og n-stan br-m; og nú -vast Mikkjal í at f-ra at sv-mja.

Tú hefur lært, at hvørkikynsorð í hvør- og hvønnfalli plaga at enda við **ð**, tá ið okkurt ávísingarfornavn stendur framman fyri tey. Nú skal verða nærri frágreitt, hví soleiðis er.

Vit taka okkum til dømis hesar báðar setningarnar:

»Ein úlvur gongur har. «

»Hin úlvurin gongur har.«

Í fyrra setninginum er einki nevnt um, hvør úlvurin er; *ein úlvur* kann vera, hvør tað skal vera. Men til seinna setningin mugu vit frammanundan hava fingið at vita, hvør úlvurin er; tí *hin úlvurin* má vera ein ávísur úlvur, sum vit hugsa um.

Í fyrra setninginum hefur *úlvur* ta vanligu kallkynsendingina **-ur**; men í seinna setninginum er ein nýggj ending **-in** skoytt upp í hina fyrru (úlvur**in**).

Vit siga, at úlvur stendur *óbundið* (á donskum: ubestemt); men úlvurin stendur *bundið* (á donskum: bestemt).

Bundna kenniorðið eitur í kallkyni **hin**. Framman fyri navnorðið bendist tað:

<i>hvørf.</i>	<i>hvønnf.</i>	<i>hvørjumf.</i>	<i>hvørsf.</i>
<i>eintal:</i>	hin	hin hinum	hins
<i>fleirtal:</i>		hinir hinar	hinum
		hinna	

Men tá ið kenniorðið er *ending* í navnorðinum, hefur tað einki **h** (og stundum heldur einki **i**):

hin, hin, hinum, hins; hinir, hinar, hinum, hinna;

sum ending: in, in, (i)num, ins; (i)nir, (i)nar, -num, -na.

Úlvur bendist bundin:

(hin)	úlvur in	(hinir)	úlvar nir
(hin)	úlv in	(hinar)	úlvar nar
(hinum)	úlv inum	(hinum)	úlv unum
(hins)	úlv sins	(hinna)	úlv anna

Men legg nú merki til, at henda nýggja endingin verður ikki sett beinleiðis aftur at stovninum; hon verður sett aftur at teirri óbundnu endingini, sum tú áður hevur lært um (úl**ur**, úl**ur**in).

Tað eitur úl**var**nir (ikki úlvanir); tí óbundna fleirtalsendingin er **-ar** (fleiri úl**var**), og aftur at hesi endingini verður bundna endingin skoytt.

Men tað eitur menn**in**ir (ikki mennirnir); tí *maður* hevur onga óbundna ending í hvør- og hvønnfalli í fleirtali (fleiri *menn*, ikki: fleiri mennir).

Í hvørjumfalli í fleirtali dettur eisini **m** burtur úr óbundnu endingini, tá ið orðið stendur bundið (úl**u**(m)num).

6. uppgáva

Bend hesi kallkynsorðini bundin:

kní**ur**, deknur, hestur, vinur, risi (Hjá veikt bendum navnorðum dettur **i** burtur úr kenniorðinum allan vegin).

7. uppgáva

Skriva hetta av og set **i** ella **u** í staðin fyri strikurnar:

Í morgun møtti eg tí mann-num, sum í gjár hevði givið børn-num burtur av teimum súrepl-num, sum vit skuldu selja teimum dreingj-num, sum arbeiða upp á veg-n úti undir tí stóra klett-num.

Gev gætur, at tað í hvørfalli eitur »hin**ir** úlvar**nir**«, men í hvønnfalli »hin**ar** úlvar**nar**«. Ivast tú í, hvør bundna endingin er, ber til at seta bundna kenniorðið frammanfyri.

Somuleiðis eitur tað: hes**ir** úlvar**nir**, hes**ar** úlvar**nar**; all**ir** úlvar**nir**, all**ar** úlvar**nar** o. s. fr.

8. uppgáva

Skriva hetta av og set **i** ella **a** í staðin fyri strikurnar:

Nú koma dreingirn-r. Eg fari við teimum út til heyggjarn-r at

spæla við bilarn-r. Men hvar eru nú skógvarn-r? Eg havi ekki sæð skógvarn-r hjá tær, men her eru vøttirn-r. Vilt tú hava vøttirn-r?

9. uppgáva

Bend hesi sterkt bendu sagnorðini (gev serliga gætur eftir lýsingarháttunum):

liggja (tátíð: lá, lógu), líða, níta, njóta.

10. uppgáva

Bend hesi veikt bendu sagnorðini:

nýta, býta, duga, tekna, háða.

11. uppgáva

Bend í øllum kynjum og føllum og í báðum tølunum lýsingarorðið *íslendskur* (Orðið verður regluliga bent: finn orðstovnin og skoyt lýsingarorðsendingarnar uppí).

12. uppgáva

Stigbend hesi lýsingarorðini: ungur, tungur, nakin, vesalur.

13. uppgáva

Skriva hetta av og set ein ella tveir bókstavir í staðin fyri strikurnar:

Í morgu- spurð- vit dr-ngirn-r, hvør teirra fiska- best í gjár. Teir svara-, at a-lir munn- fisk- v-1, tá ið fisk-rin ikki tr-tur, men b-tur v-1 á agn-. Teir er- eisini -gvuli-a ágr-tn-r fiskar-r. Me- Sjú-ur hevur sl-tið t- dorg-na, su- vit gó-u honu-. T- var spell.

Ikk- fiskast v- ongu- agn-.

Eg eig- eink- leður. F-r tú tí og k-yp m-r eitt sindur av le-i til tufl-r mínar.

Tú m-st ikki l-ra teg at l-gva; tí so fe- eing-n at tr-gva t-r, sjálvt tá ið tú si-ur satt.

Ofta tak- tröll góða mann- bøn.
Fra k-mur hann, ið hóvli-a fe-
Eing-n skal kann- s-r bi-an, f-rr e- ha- er svøl-ur.
Spottar-n kemur í spottar-ns hús og brennir spottar-n inni.
Væl eru rúmini rudda-, men vaska- eru tey ikki.
Eg murr-, su- eg vil, segði k-ttan.
Tað, ið i-la er yrkt, ver-r i-la kvøð-
Bundin er ba-namóð-r.
Betr- er sjálvur at ei-a, e- bróð-r at beiða.
U- g-mal góð-r í rá-um er, hin ungi ramari roysn- ge-
Hø-t er harraboð, me- hægri er Guds boð.
Grør u- g-ngandi fót, heima sit-r sv-nga krák-
Hvat v-r tað, tygum vild- mær?

14. uppgáva

Skriva ein lítlan stíl, sum eitur *Um várið*.

Ellivta bræv

Nú, tú veitst, at bundna endingin hjá navnorðum er skoytt upp í ta óbundnu, eigur tú eisini at duga at benda kvennkynsorð bundin.

Bundna kenniorðið hjá kvennkynsorðum bendist:

hin, hina, hini, hinnar; hinar, hinar, hinum, hinna.

Ansa eftir, hví tað eitur bygdina, men dunnuna; bygdinrar, men dunnurnar.

Reglan er henda:

1. Bend fyrst orðið óbundið og skoyt so bundna kenniorðið uppí, tó so, at altíð **h** og stundum **i** fellur burtur (**hinar**).
2. Í hvørjumf., fleirt. dettur **m** altíð burtur úr óbundnu endingini: bygdunum (bygdu(m)num).

1. uppgáva

Bend hesi kvennkynsorðini bundin: bygd, hurð, hond, dunna.

2. uppgáva

Skriva hetta av og set ein ella tveir bókstavir í staðin fyri strikurnar:

Allar gent-nar tóku í hend-nar á børn-num. So dansaðu tey rundan um steng-nar, meðan menn-nir sótu á teimum sess-num, sum vóru settir uttanum; men ein drongur stóð uppi á tí høgga stein-num innan fyri steng-nar. Song-rin hoyrdist væl niðan á riddaraborg-nar uppi undir fjøll-num.

Og so koma vit til hvørkikynsorðini.

Bundna kenniorðið hjá hvørkikynsorðum bendist:

hitt, hitt, hinum, hins; hini, hini, hinum, hinna.

Á fornmálinum varð eisini sagt: »(H)it barnit;« men nú er **t** her vorðið til **ð**: »Hitt barnið.« — Tá ið bundna kenniorðið stendur sum *ending* hjá hvørkikynsorðum, eitur tað ikki longur (h)itt, men (h)**ið**.

Vit hava lært, at tá ið eitt av ávísingarforðvunnum stendur ella kann standa beint framman fyri eitt hvørkikynsorð í hvør- og hvønnf. í eintali, endar tað við **ð**.

Nú kunnu vit seta hesa regluna greiðari fram:

Í hvør- og hvønnf., eint. *enda hvørkikynsorð við -ð, tá ið tey standa bundin.*

Tá ið óbundna kenniorðið ein ella óbundið fornavn, t. d. ein, nakar, eingin, stendur frammanfyri, stendur navnorð vanligu óbundið. Tað kann kortini eisini standa bundið í hesi støðu. **Eitt kvøldið** er bundið. Óbundið eitur tað **eitt kvøld**. Ber saman **ein dagin** og **ein dag**.

Men navnorð kann eisini standa óbundið, um ávísingarfornavn stendur frammanfyri: *hetta kvøldið* ella *hetta kvøld*; og somuleiðis: *hetta eygað* ella *hetta eyga*.

Ofta ber best til at vita, um navnorðið stendur bundið, við at kanna eftir, um tað ber til at taka nakra bundna ending burtur (har sæst **kolið** — har sæst **kol**) ella leggja afturat (úr **fjalli** — úr **fjallinum**).

3. uppgáva

Bend hesi hvørkikynsorðini bundin: bál, borð, knæ, merki, eyga.

4. uppgáva

Skriva hetta av og set **i** ella **ið** í staðin fyri strikurnar:

Í berginum fyri sunnan í Mykines- sæst kol- í einari rók, ið atkomandi er bæði frá sjógv og land-. Eystanfyri er tað brúna leir- í neðra fyri ein part fjalt undir svørðinum á rókini. Vestanfyri sást eitt sløð av kol- í tí brúna leirinum.

Vestan fyri Hólmagjógv sæst einki til nakað blágrýt- oman fyri lindina. Undir svørðinum liggur um allan hólmin urð, ið omanlopin er úr fjall-, ið einaferð var vestan fyri Mykines. Hetta land- hevur brim- síðani matað burtur. At henda lindin er gjørd í vatn-, er skilligt, tí leir- er lagskipað, og tilfar- er avbrýnt.

5. uppgáva

Skriva hetta av og set **a** ella **að** í staðin fyri strikurnar:

Eg keypti mær eitt noð- í morgun; men nú fáí eg ikki eyg- á tað nakrastaðni. Beiggi spældi við tað yviri við vindeyg-. Far og vita, um tú finnur noð- uttanfyri. Annars mást tú fara og keypa mær eitt nýtt noð-.

Tá ið lýsingarorð stendur óbundið, verður tað *sterkt bent* (sjúkur í sjeynnda brævi); men tá ið tað stendur bundið (tá stendur tað vanliga aftan á ávísingarfornavn ella bundna kenniorðið), verður tað *veikt bent* (hin sjúki maðurin).

Veikt bendist *sjúkur* í eintali:

kallk.:	kvennk.:	hvørkik.:
sjúki	sjúka	sjúka
sjúka	sjúku	sjúka
sjúka	sjúku	sjúka
sjúka	sjúku	sjúka

Í fleirtali enda veikt bend lýsingarorð í øllum kynjum og føllum við **u** (teir sjúku menninir).

Øll lýsingarorð hava somu endingar, tá ið tey eru veikt bend.

Og tá enda tey ongantíð við **ð** (*hitt sjúka eygað*)!

6. uppgáva

Bend veikt í øllum kynjum og føllum og í báðum tølum lýsingarorðið *stórir*.

Lýsingarorð í miðstigi eru óbendandi, tá ið tey standa óbundin (eldri maður, eldri kona, eldri barn o. s. fr.); men bundin fylgja tey hini somu regluligu veiku bendingini.

Gev gætur, at veikt bent lýsingarorð í *kvennkyni* endar ongantíð við **-i**, men við **-u**: hesi eldru gentu; men aftan á óbundið fornavn ella óbundna kenniorðið stendur lýsingarorð óbundið og »sterkt«

bent: eini eldri gentu. — Ber saman kallkyn: hesum eldra dreingi, einum eldri dreingi.

7. uppgáva

Skriva hetta av og set **i** ella **u** í staðin fyri strikurnar:

Tann gaml- maðurin bað ta lítl- gentuna geva sær tær smá- blómur, hon hevði hentað á teimum grøn- fløtunum. Hon svaraði, at hesar fá- blómurnar vóru ikki nóg mikið. Hon skuldi fara yvir til ta djúpar- veitina; tí har vuksu størr- blómur enn hesar. Hon so gjørði; men tá ið hon kom aftur við sínum smá- hondum fullum av teimum vakrast- sóljunum, hon hevði funnið, var tann gaml- maðurin burtur.

Í 8. brævi varð sagt, at veikt bendu sagnorðini verða býtt sundur í fimm høvuðsflokkar; men *II* og *V* flokkur vórðu ikki viðgjørdir tá. Sagnorð í *II* flokki hava í tátíð og í lýsingarhátti somu endingar sum í *I* flokki; men tey hava eisini *ljóðskifti* eins og tey sterkt bendu sagnorðini; og tey hava í nútíð eintali endingina **-ur** eins og tey sterkt bendu. Eyðkent fyri tey flestu er, at navnháttur endar við **-ja**: at fremja.

Dømi: at fremja, hann fremur, hann framdi, teir framdu, hava framt.

6. uppgáva

Bend veikt í øllum kynjum og føllum og í báðum tølum lýsingarorðið *stórir*.

Lýsingarorð í miðstigi eru óbendandi, tá ið tey standa óbundin (eldri maður, eldri kona, eldri barn o. s. fr.); men bundin fylgja tey hini somu regluliga veiku bendingini.

Gev gætur, at veikt bent lýsingarorð í *kvennkyni* endar ongantíð við **-i**, men við **-u**: hesi eldru gentu; men aftan á óbundið fornavn ella óbundna kenniorðið stendur lýsingarorð óbundið og »sterkt« bent: eini eldri gentu. — Samanber kallkyn: hesum eldra dreingi, einum eldri dreingi.

7. uppgáva

Skriva hetta av og set i ella u í staðin fyri strikurnar:

Tann gaml- maðurin bað ta lítl- gentuna geva sær tær smá- blómur, hon hevði hentað á teimum grøn- fløtunum. Hon svaraði, at hesar fá- blómurnar vóru ikki nóg mikið. Hon skuldi fara yvir til ta djúpar- veitina; tí har vuksu størr- blómur enn hesar. Hon so gjørði; men tá ið hon kom aftur við sínum smá- hondum fullum av teimum vakrast- sóljunum, hon hevði funnið, var tann garni- maðurin burtur.

I 8. brævi varð sagt, at veikt bendu sagnorðini verða býtt sundur í fimm høvuðsflokkar; men *II* og *V* flokkur vórðu ikki viðgjørdir tá. Sagnorð í *II* flokki hava í tátíð og í lýsingarhátti somu endingar sum í *I* flokki; men tey hava eisini *ljóðskifti* eins og tey sterkt bendu sagnorðini; og tey hava í nútíð eintali endingina -ur eins og tey sterkt bendu. Eyðkent fyri tey flestu er, at navnháttur endar við ja: at fremja.

Dømi: at fremja, hann fremur, hann framdi, teir framdu, hava framt.

Vit kunnu so seta fram eina felags reglu fyri bæði sterkt og veikt bend sagnorð, at

Tá ið sagnorð hava ljóðskifti, enda tey við **-ur** í nútíð í 2. og 3. persóni í eintali. (Hygg tó eisini at *V* flokki yvir 10. uppgávu).

Fýra orð eru, sum fylgja hesi bending og enda við **-ur** í nútíð, hóast tey *ikki* hava ljóðskifti: selur, setur (ella setir), skilur (ella skilir), høggur.

8. uppgáva

Bend hesi veikt bendu sagnorðini:

telja, temja, kryvja, dylja, blása, selja, skilja.

Tey trý orðini *hava*, *siga*, *leggja* fylgja við lítlum fráviki hesi somu bendingini. Ansa eftir, at **v** ella **g** hoyra allan vegin upp í stovnarnar, og at tátíðarendingin er **-ði** í eintali, **-du** í fleirtali.

9. uppgáva

Bend tey trý sagnorðini: hava, siga, leggja.

Til V flokk hoyra einans fá orð. Tey hava nútíðarendingina **r**, tátíðarendingina **-ði**, **-ðu** og lýsingarháttarendingina **-ð**.

Dømi: at búa, hann býr, hann búði, teir búðu, hava búð.

10. uppgáva

Bend hesi sagnorðini: trúgva, snúgva, spýggja, doygga, rógva, grógva.

Sagnorð kunnu standa í ymsum *háttum*. Tú kennir *navnhátt* (at taka) og *lýsingarhátt* (er tikið). *Søguháttur* er tann hátturin, ið mest verður nýttur; og tað er í honum, at sagnorðið hevur mongu bendingar sínar í nútíð, tátíð, núlidnari tíð o. s. fr.

Hugsháttur endar altíð við **-i** (Harrin taki hann til sín!).

Eintal og fleirtal gera ongan mun á hugshátti; endingin er *altíð i* (ongantíð -ð): »*Hann taki*, hvat hann vil; *taki teir*, hvat teir vilja.«

11. uppgáva

Skriva hetta av og set strikur undir tey sagnorðini, sum standa í hugshátti:

»Nú fari eg avstað; og tá ið eg komi aftur, havi eg hoykonuna við mær.« — »Havi tú, hvat tú hava vilt. Men eg haldi, tú skuldi ikki farið nakran veg; tí terrin bíðar ikki, til tú kemur aftur.« — »Einaferð haldi tú uppat við tínum grenji. Men sigi tú, hvat tú siga vilt! nú fari eg, farvæl!« — »Ja, so farvæl meðni; og Jesus fylgi tær!« — »Hann veri eftir hjá tykkum.«

Fyrisetingar verða vanliga settar framman **fyri** navnorð, og siga, hvar ella nær nakað er, fer ella kann vera: Báturin sigldi *um* nesið. Teir lögdu *frá* landi. Fóturin gleið *undan* honum. Hann er í Føroyum. Tað hendi *í* morgun.

12. uppgáva

Skriva hetta av og set strikur undir fyrisetingarnar:

Rasmus Effersøe gekk í realskúlan í Havn til 1872, fór so á ein garð í Danmørk at læra landbúnað og seinni til Skotlands at læra seyðabruk. Í árunum 1877 — 79 var hann næmingur á búnaðarskúlanum í Keypmannahavn. Tá ið hann hevði tikið búfrøðisprógv, fór hann til Svøríkis og stýrði ymsum gørðum har til 1884; tað árið kom hann heim aftur til Føroya.

Tey bæði smáu orðini **í** og **ið** verða ofta samanblandað; men hjá tí, ið veit, hvørja merking tey hava, er lætt at gera mun á teimum:

Í er ein fyriseting (í Føroyum),

ið er (eins og orðið **sum**) eitt fornavn. Tú minnst (6. bræv), at tey orðini, vit kalla fornøvn, kunnu standa í staðin fyri navnorð.

Í staðin fyri at siga:

»Vit búgva í einum lítlum landi; *landið* eitur Føroyar,« kunnu vit siga:

»Vit búgva í einum lítlum landi, **ið** (ella **sum**) eitur Føroyar.«

— Minst eisini til hesar føstu orðsamansetingarnar: *tá ið - meðan ið* — *hvør ið - hvat ið* — *nær ið - hvar ið* - *ið hvussu er* ella *í hvussu er*.

13. uppgáva

Skriva hetta av og set **í** ella **ið** í staðin fyri strikurnar: Tá - tann maðurin, - var her - gjár, kom aftur - dag, spurdi hann meg, hvør - hevði verið inni - stovuni og havt tær bøkurnar á hondum, - hann hevði lagt niður - bókakassan; tí tann bókin, - var tann besta av øllum, var burtur. Eg svaraði, at eg hevði - hvussu var ikki nortið nakra bók hjá honum, men at Sigríð hevði verið har - áðni. Tá segði hann, at tað var hann sjálvur, - hevði sent hana júst eftir teirri bókini.

14. uppgáva

Bend hesi navnorðini óbundin:

garður, bonkur, tjørn, mastur, honk, træ (bendist sum knæ), kuffert, turriklæði, kyndari, vika, nýra, handil, bóndi (hevur sama skifti millum ó og ø sum *fótur*).

15. uppgáva

Bend hesi sagnorðini:

senda, krevja, spáa, vakna, goyggja, binda, sita, standa, glíða, gjósa (einki **j** í nútíð!), fúka, halda.

16. uppgáva

Skriva hetta av og set ein ella tveir bókstavar í staðin fyri strikurnar:

F-rstu fe-, n-kar bar við Føroyar, kund- hann -nki størri d-r síggj- í oygg-num enn kó-in. Og fugl-rin fley- tá, sum hann fl-gur enn -vir oyggjunum; men tá va- hann spak-r; tí -ngin var at styg-a hann. Fugl-rin átt- einsama-lur berg-, su- steyrrætt r-sur úr hav-.

Írsk-r munkar vór- teir fyrst- menn-nir, - b-gdu her. Men teir m-ttu r-ma avstað aftur hiðani f-ri vík-ng-num, sum kom-inn á f-rðirnar at r-na. Tá - so norðb-gv-n-r sjálv-r búsettust - Føroyu-, var her n-gvur seyð-r. Hann mund- munk-nir hav-flutt v- sær úr Írland-.

F-rr vóru bøgarð-n-r n-gv l-gri, enn teir er- nú; tá vór-teir b-ra neytaga-ar. Seinni fóru teir eisini at b-rgja f-ri seyðinu-; me- enn ve-ur bøurin fyllt-r av seyði u- vet-rin, har sum ikki er vetrarfríð-.

Í morgu- h-rdi eg bróð-r s-ngja, tá - hann sá sól-na sk-na á røk-nar í berg-num:

Sólin st-gur úr kavi,
hon boðar ein nýgg-n dag,
til dáð -lla deyð? Gud gæv-,

at føyroingar ansað- tað!

Tólvta bræv

Lýsingarorð standa í sama falli, sum orðini, tey lýsa.

Dømi:

Hetta fekk *hana* (hvønnf.) aftur at vera *glaða* (hvønnf.) Ikki:

Hetta fekk hana aftur at vera *glað* (hvørf.)

Gev somuleiðis gætur, hvørjum føllum fyrisetingar stýra, eisini, tá ið stýringin verður tikin fram um fyrisetingina: »Meðan *hesum hernaðinum* var at kvíða *fýri*.«

Fyrisetingarnar **millum, til** og **vegna** stýra *hvørsfalli*: millum landa; húsanna millum; til lands; vegna tess, at . . .

Tó kunnu hesi orð, *tá ið navnorðið stendur bundið ella ávíst*, stýra hvønnfalli (til bygdina, millum bygdimar, til hesa bygd) — men ikki, tá ið tey stýra óbundnum navnorði, og enn minni, tá ið tey stýra fornøvnum; tá stýra tey altíð hvørsfalli: til Vágs, til bygdar, millum bygda; til hennara, millum sín, teirra millum, okkara vegna.

Umframt *ger, gerð - fer, ferð* eru enn tvey vanlig orð, ið ljóða eins, men verða ymist stavað: tí og tíð.

Tíð er navnorð.

Tí er annaðhvørt hvørjumfall av *tann* (tí manninum, tí barninum) ella tað svarar til spurnarorðið **hví**: **Hví** kanst tú ikki koma? — **tí** eg havi ikki tíð.

Til hesi trý orðapørini **ger, fer, tí** — **gerð, ferð, tíð** kunnu vit nýta regluna, *at navnorðini enda við ð*.

Ansa eisini eftir samansettum orðum sum *ongantíð* og *altíð*.

1. uppgáva

Skriva hetta av og set **tí** ella **tíð** í staðin fyri strikurnar:

Eina - búðu tey í Akravík. Tá fór Árni næstan ongan- út um gáttina, - hann hevði ongar javnaldrar at spæla við. Hann sat næstan al- og las í einihvørji bók, - honum dámdi væl at lesa.

Einastu *talorð*, ið skrivað verða við **ý**, eru **trý** og **fýra**. — **Níggju** og **tíggju** verða altíð skrivað við **í**; men ansa eftir lýsingarorðinum **nýggjur**, sum hevur **ý** (tey *nýggju* skipini roynast betur enn tey *gomlu*).

Trý verður einans skrivað við **ý**, tá ið tað stendur einsamalt; men verður nakar bókstavur skoyttur upp í orðið, hevur tað **í** (tríggir, tríati, trímennigur, trífalt).

Talorðið **fýra** hevur altíð **ý**; men sagnorðið **at fíra** hevur **í**.

2. uppgáva

Skriva hetta av og set **í** ella **ý** í staðin fyri strikurnar:

Tey spældu tr-manssjavs, tí tey vóru ikki fleiri enn tr-, ið dugdu at spæla kort. Høvdu tey verið f-ra, høvdu tey spælt okkurt annað. Einaferð sat tr-mennigur mín og hugdi at einum n-ggjum f-ramannafari, ið fleyt á vágni, í gáløysi kom hann út við kleyvar n-ggjum í staðin fyri t-ggjunum; og soleiðis tapti hann.

Øll spurnarorð (hvør, hvat, hví, hvussu o. s. fr.) byrja við **hv** (ikki **kv**). Onnur vanlig orð, ið byrja við **hv** eru hesi:

hvalur, hvassur, hvíla, hvirla, hvítur, hvøkkur, hvølpur, hvølva, hvørgin, hvørva.

3. uppgáva

Skriva hetta av og set **h** ella **k** í staðin fyri strikurnar:

Eitt -vøldið kom ein einsamøll nísa inn á sandin. Jákup og Pætur fóru so -vikir oman at skera hana á háls. Tað var eitt -vett, teir gjørdu. Men -vørgin hevði -vassan knív. »-ví hava tit ikki

brýndar knívar?« spurdi Jógvan. »-vør skuldi vænta, at -valur kom inn á vikina í -vøld?« svaraði Jákup.

Um -vøldið -vóðu teir grindavísuna uppi í -víggjarhúsi.

Tá ið ending verður skoytt upp í orð, ið enda við **g**, verður **g** varðveitt (dag, dagur); men **gv** er at rokna sum ein heild soleiðis, at tá ið **v** dettur burtur, dettur **g** vanligu eisini burtur (gjóg**v**, gjáir, gjónna).

Sama er við lýsingarorðum: bú**gv**in, búnir (einki **g**!) — og lýsingarhátti: róg**va**, útrónir.

Gjógv bendist:

gjógv	gjáir
gjógv	gjáir
gjógv	gjáum
gjáar	gjáa

4. uppgáva

Bend (sum **gjógv**): lógv, krógv.

Brúgv eitur í fleirtali *brýr* og fær regluliga endingina uppi, tá ið tað stendur bundið: brýr-nar. Gev gætur, at **rn** verður framborið sum **dn**.

Brúgv bendist:

brúgv	brýr
brúgv	brýr
brúgv	brúm
brúar	brú(gv)a

5. uppgáva

Bend (sum **brúgv**) óbundið : kúgv, frúgv (hvørjumf., fleirt.: frúum).

Hjá teimum kvennkynsorðum, ið enda við -ógv, -úgv, -á -ggj (t. d. gjógv, kúgv, tá, oyggj), verður **n** í kenniorðinum dupult í hvønn-

og hvørjumfalli eint., og **i** dettur burtur: gjónna, gjónni; táanna, tánni; oynna, oynni.

Somuleiðis dettur **i** burtur, tá ið **ð** ella **g** stendur beint aftan á sjálvljóðið: støðni, vágni.

6. uppgáva

Bend bundið: gjógv, brúgv.

-rn verður vanliga framborið sum **dn** (barn); men aftan á tvíljóðini **ei** og **oy** verður eisini **nn** soleiðis framborið: seinni, oynna, moyнна. — Somuleiðis í orðinum **tinna**.

Í Suðuroy verður **nn** eisini framborið sum **dn** aftan á bókstavir, ið skrivaðir verða við striku yvir: áanna, brúnna.

Nøkur fá orð verða skrivað við **dn** (ódn, kódna, tódna, stadna).

7. uppgáva

Skriva hetta av og set **r**, **n** ella **d** í staðin fyri strikurnar:

Tá ið teir komu út í oy-na, var ó-narveður. Sei-ni datt Sámal á sjógvin og mundi kó-nað; men hann krøkti fingrarnar og tæ-nar í klettin og slapp upp á gjó-na.

Í ellivta brævi lærdu vit, at ikki bert sterkt bend sagnorð, men eisini veikt bend við *ljóðskifti* hava endingina **-ur** í nútíð (velur, valdi).

Men nøkur fá veikt bend sagnorð við ljóðskifti eru tó, sum hava nútíðarendingina **-ir**. Hesi eru eyðkend av tí, at tey hava **j-**, **kj-** og **gj-**ljóð millum stovnin og *nútíðarendingina* (ber**jir**, heing**ir**, steik**ir**).

*Einki sagnorð hevur **j** beint framman fyri nútíðarendingina **-ur**!*

8. uppgáva

Bend hesi sagnorðini í høvuðsheitum:

flekja, klekja, tekja, berja, verja, heingja, steingja, fleingja, steikja (sama ljóðskifti millum **ei** og **o** sum fleingja), sleikja.

Lýsingarorðið gott og hjáorðið væl verða oft blandað saman. Tað, ið ikki er *gott*, er *ringt*; og tað, sum ikki gongur *væl*, gongur *illa*.

Tí er líka skeivt at siga »eg livi gott« sum »eg livi ringt«.

9. uppgáva

Skriva hetta av og set **gott** ella **væl** í staðin fyri strikurnar:

Sámal er eitt - barn; men hann er ofta sjúkur. Nú livir hann tó toluliga -. Honum dámar - at svimja; men hann liggur ofta so leingi úti, at hann verður sjúkur av tí; og tað er ikki so -.

Orðini **gott** og **væl** verða soleiðis stigbend:

gott betri best,

væl betur best.

10. uppgáva

Skriva hetta av og set **ri** ella **ur** í staðin fyri strikurnar:

Símun dugir bet- at svimja enn Sámal, og hann hevur eisini betheilsu enn hann; men ein dagin, hann fór at svimja, var so kalt, at eisini hann varð sjúkur. Tí hevði verið bet-, um hann ikki fór úti tann dagin, men hevði bíðað, til bet- veður var. Nú livir hann bet-.

Ansa eftir ikki at blanda saman orð sum *ósmæðin* og *ov smæðin*.

Forstavilsíð **ó-** merkir **ikki** (*ósmæðin*: ikki *smæðin*), og hetta verður skrivað í *einum orði*. Men **ov** merkir: meir enn gott er (*ov smæðin*: smædnari enn gott er); hetta verður skrivað í *tveimum orðum*, og tað verður framborið sum o (ikki sum »ou«).

11. uppgáva

Skriva hetta av og set **ó** ella **ov** í staðin fyri strikurnar (ansa eftir, um tað skal vera í einum ella tveimum orðum):

Har var - fœra nógvur fiskur at fáa; tað var mest sum - nógv av tí góða. Sjúrður vildi sleppa við til skips; men hann var - ungur. Hann hevði bara verið til - náðir, tí hann er altíð so - friðarligur.

Forstavilsíð **and-** (andlit) verður skrivað við **d**. Hetta hoyrist í orðinum at **and**øva.

Lýsingarorð, sum í kallkyni enda við **-in** ella **-il**, enda í hvørkikyni við **-ð**: løgið, loðið, lítið, mikið o. s. fr.

Av hesum verða stundum eisini tey trý orðini **einki**, **hvørki**, **øðrvísi** skrivað við **ð**, men tað er ikki rætt (tey eru ikki lýsingarorð).

12. uppgáva

Skriva hetta av og set ein ella tveir bókstavir í staðin fyri strikurnar:

Eg h-rði eink- ljóð
uttan fuglin, sum glað-r v- reið-r sítt stóð,
og bátarn-r, sum kom- av h-vinu- inn
og takksálmar sung- v- v-lmeintu- sinn',
og svar-, sum klettarn-r til teir bór- fra-,
í vatn ey-a rann.

S-rt tú sk-p eftir hav- koma,
segl-ni -vít sum lín,
vera ma- onkur høgvingur
at biðja dótt-r mína.

Tek-r hann jomfrú Svanhild,
lyft-r á land við sær:
»Gud og milda Maria moy
veri nú við m-r!«

Gent-rnar allar á Vesturland-,
b-ði lítlar og stórar,
tókt- so mik- um tann son,
sum móð-rin hevði fó-að.

Trettanda bræv

Hvört orð kann verða skilt sundur í so nógv stavilsi, sum tað hevur sjálvljóð (*átt-a-mann-a-far*). Tí ber ikki til at skilja t. d. orðið *spreingja* soleiðis, at *spr* kemur á eina reglu og *eingja* á næstu, tí einki sjálvljóð er í *spr*.

Vit skilja orð sundur soleiðis, at stovnurin í orðinum og síðan alt tað, ið afturat verður lagt í bendingini, kemur hvørt fyri seg: *ris-ar-nir*, *úlv-i-num*, *vil-di*.⁶

1. uppgáva

Skil hesi orðini sundur í stavilsi: hundurin, avlopinum, kundi, dugdi, dómari, bismaranum.

Sagnorðini verða skild sundur í 3 tættir:

<i>Gerðsøgn</i>	<i>tolsøgn</i>	<i>miðalsøgn</i>
(hann berjir)	(hann verður bardur)	(teir berjast).

Ansa eftir, at í miðalsøgn enda sagnorð í tátíð eintali ofta við **-ist** (hann **bardist** við risan), men í fleirtali altíð við **-ust** (teir **bardust**), navnháttur: at berjast.

2. uppgáva

Skriva hetta av og set **i** ella **u** í staðin fyri strikurnar:

Mikkjal sett-st á beinkin, og børnini sett-st uttan um hann. So segði hann teimum frá søguni um hinaferð, tá ið teir bard-st við havið, og øll teirra bátsskipan bjargað-st, meðan tríggar aðrar bátsskipanir fór-st beint uttan fyri lendingina.

⁶ Móðurmálsorðabókin (stytt): Samansett orð (og mong avleidd orð) verða sundurbýtt eftir orðlutum, t.d.: skriv-stova, fiski-maður; viður-kenna, kjøkr-utur. Ósamansett orð verða býtt soleiðis, at orðstovnar standa fyri seg og endingar fyri seg. Hent er at hava til reglu, at seinni luturin byrjar við sjálvljóði, t.d.: hundr-að, bát-arn-ir (ella: bát-ar-nir).

Av háttum hava vit lært *navnhátt* (at detta), *lýsingarhátt* (er dottið), *søguhátt* (dettur, datt) og *hugshátt* (detti). Eftir at læra er *boðsháttur*.

Í eintali hevur boðsháttur onga ending ella endingina **-a** (**tak** bókina, **skriva** bókina).

Í 2. pers. í fleirtali endar boðsháttur altíð við **-ið** (**takið** bókina, **skrivuð** bókina).

Fyrsti persónur í fleirtali kann eisini standa í boðshátti. Tá er endingin **-um** (**tøkum**).

Triði persónur fær ikki staðið í boðshátti.

Tá ið tey sagnorð, ið enda við **-ð** í stovninum (bið), eru undantikin, kunnu vit nýta hesa rættskrivingarreglu:

Einans í lýsingarhátti og í boðshátti fleirt. enda sagnorð við -ð (biðið).

3. uppgáva

Skriva hetta av og set **i** ella **ið** í staðin fyri strikurnar:

Renn- nú av stað, men dett- ikki, og kom- aftur, áðrenn eg far- í torv. Eru tit ikki afturkomin tá, so Gud náð- tykkum! Far- ikki oman í fjøruna, tí so detta tit á sjógvin.

Vit hava lært, at tá ið kallkynsorð í eintali hava hvørsfalsendingina **-s**, hava tey í fleirtali hvør- og hvønnfalsendingina **-ar** (**úlvs**, **úlvar**); men tá ið tey í eintali hava hvørsfalsendingina **-ar**, hava tey í fleirtali hvør- og hvønnfalsendingina **-ir** (**vinar**, **vinir**).

Nøkur fá undantøk eru tó, sum enda við **-s** í hvørsf., eint. og **-ir** í hvør- og hvønnf., fleirt. (hvals, hval**ir**).

Slík undantøk eru (nevnd í fleirtali):

Bekkir, blettir, brestir, dalir (el. *dalar*), *gestir, hvalir, leikir, missir, salir, seiðir, smiðir, stavir, svanir, vevir*.

Í talaðum máli ganga summi av hesum orðum nú meir og meir yvir til at enda við **-ar** í fleirtali.

4. uppgáva

Bend: brestur, hvalur.

Kvennkynsorðið **ermi** bendist:

ermi	ermar
ermi	ermar
ermi	ermum
ermar	erma

Soleiðis bendast eisini **byrði, heiði, mýri, oyri, veiði**; men hesi orð verða nú ofta bend eftir regluligari veikari bending. Summi benda tey veikt í eintali, sterkt í fleirtali.

5. uppgáva

Bend: byrði, mýri, oyri.

Til hjáorðini *higar, hagar, hiðan, haðan, niðan* ber til fyri at minnst, hvørji hava **ð** og hvørji **g**, at nýta ta reglu, at tey orð, sum enda við **-ar**, hava **g** (*hagar*), men tey, sum enda við **-an**, hava **ð** (*haðan, niðan*).

Ansa eftir, at orðini *aftan, aftur, eftir* verða skrivað við **ft**, og *aftur, sundur, niður* enda við **-ur**, men *eftir, undir, yvir* enda við **-ir**.

Sagnorðið *at lata* er komið úr donsukum og hefur fyri ein part trokað *at láta* burtur; men søguháttur av *at láta* er óbroyttur í *at lata*, og hetta orðið hefur í tátíð eintali **æ** (**læt!**).

At láta bendist: at láta, hann letur, hann læt, teir lótu, hava látið.

At lata bendist: at lata, — — — — — hava latið.

Boðsháttur er: **lát**, **látið** ella **lat**, **latið**.

Hvør munur er so á **læt** og **lat**?⁷

⁷ Í tátíð er tað ongantíð **lat**; men bæði *lata* og *láta* eita **læt** í tátíð.

Tá ið sagnorð sigur frá, hvat ið verður gjørt við okkurt, verður tað kallað ávirkandi (teir *hongdu seiðin* undir hjallin); men tá ið sagnorðið sigur, hvat onkur ger uttan at virka inn á onnur, verður tað kallað óávirkandi (seiðurin *hekk* undir hjallinum).

Vanliga er so, at tað ávirkandi sagnorðið er veikt bent (heingir, hongdi), og tað óávirkandi er sterkt bent (hongur, hekk).

6. uppgáva

Bend hesi sagnorðini:

Ávirkandi: heingja, søkkja, renna, brenna, sleppa,

óávirkandi: hanga, søkka, renna, brenna, sleppa.

7. uppgáva

Skriva hetta av og set orð úr 6. uppgávu í staðin fyri strikurnar:

Tú skalt - seiðin undir hjallin. Har sært tú, at seiður - undir hjallinum. Tú forðar so illa, at nú vænti eg, handa ærin - úr gonguni. Tú mást koma, áðrenn hann - øllum seyðinum úr rættini. Teir máttu - bátin, so fíggjindin fekk ikki frænir av honum. Eldur kom í húsini; og tey - niður í øsku. Nú verður tað so, at tú - teg av eldinum.

Nøkur undantøk eru frá regluni um, at tey sagnorð, ið hava **dd** í tátíð (blø**ddi**), hava **ð** í stovninum (blø**ða**): *at frøa* og *at gløa*. *At gløa* og *at gløða* eru ymisk orð: »Hann gløir« merkir tað sama sum »hann starir«; men jarn gløðir, tá ið tað er heitt sum glóð. Somuleiðis merkja orðini *frøi* og *frøði* hvørt sítt: frøi merkir gleði, men frøði merkir lærdómur: Barnafrøði er læran um børn; men barnafrøi er tað sama sum barnagleði.

Sagnorðini *at leingjast* og *at dáma* stýra hvørjumfalli. Tað eitur: mær leingist og mær dámar. — »Eg leingist« merkir, at eg verði longri! Ansa eftir, at hesi bæði sagnorðini standa altíð í 3. per-

sóni í *eintali*: »okkum dámar!« — »hasi eplini dámar mær ikki!« — tí *eplini* standa í hvønnfalli, *mær* í hvørjumfalli; men einki orð í hvørfalli (grundliður) er í setninginum, og einans hvørfalsorð (grundliðurin) kann avgera, í hvørjum persóni og tali sagnorðið (umsøgnin) skal standa.

8. uppgáva

Skriva hetta av og set **hon**, **hana**, **henni** ella **hennara** í staðin fyri strikurnar:

Hatta dámar - ikki. Tað man vera -, tey ræðast. Eg gjørði tað - vegna. - leingist heim. Var tað -, tú meinti við? Eg fari til -. Ikki man - dáma so væl har. Var tað -, tú væntaði tær bomm frá?

Ópersónligi grundliðurin *tað* verður mangan nýttur í meira lagi í føroyskum; og oftast situr betur, tá ið *tað* verður útihýst: Heldur enn »einaferð var tað ein maður« siga vit »einaferð var ein maður«. Í staðin fyri »tað er vakurt í Føroyum« kunnu vit siga »í Føroyum er vakurt« og somuleiðis »nú bankar« ella »onkur bankar« heldur enn »tað bankar«.

9. uppgáva

Skriva hesar setningar soleiðis, at **tað** verður útihýst:

Tað ber til at siga. Tað regnar. Tað var einki at gera. Tað fer at lýsa fyri degi. Tað varð farið avstað, so skjótt, sum tað viðraði. Hann spurdi, hvussu tað stóð til. Tað standa eini hús beint niðan fyri vegin. Tá var tað ein, sum ikki var ræddur.

10. uppgáva

Skriva hetta av og set ein ella tveir bókstavir í staðin fyri strikurnar:

Tíðin l-ður, eink- hend-r, og alt er stilt, bert eithvørt fjart fuglalát og okkara egni andadrátt-r er at hoyr-. Dj-pt und-r okkum ligg-r bygdin so still og hvíl-r í dalbotninu- við bleikjum, húsavesan og sólglampand- vindey-um. Áirnar ligg- sum silvurbond um fjallasíð-nar norðan f-ri dalin, og í eystri ligg-r vík-n blá og blonk. Hetta v-r okkara f-rsta fe- til fjals, og vit sót- við stórum ey-um og hugd- at

øllum, vit sóu. Me- báðir kend- vit eina t-ngd á okk-, tí tað mund-
ver- hent Óla eitthvørt, hann he-i ilt onkustaðni, -lla var t- tí hann
slættis ikki sá so mik- sum sól-na, best hann var ni-ankomin. Smátt
um smátt fór- vit at hugs- um, -vussu hetta mund- f-ra at end-.
T- v-r ein uggi, at ein vaksin m-ður sat har skamt frá okku-, men
hóast tað vór- vit minni enn so álvuli-ir.

Best sum er, k-mur ein smáfugl-r fl-gvandi, set-r seg á ein stein eitt
sindur burt-r frá, kagar rundan u- seg og pilkar fj-rarnar. Vit
kend- hann ikki og skiftu lágmltir orð um, -vussu hann mund-
eita. Tá lætti Óli høvd- og spu-di, -vussu vor-n hann var. Vit lætna-
f-ri bring-ni og sø-du frá, hvør í munnin á ø-um.

Mítt føðiland, tú ríkt ert f-ri mær,
u- eing-n annar ka- tað ríka finna.
Hin sterk- bylgja, su- mót str-ndum sl-r,
man meg á fagarar fo-nar søg-r minn-.

H-rt hav- eg títt kvæði, vilt og treyst
á vetr- og á v-rsins fríska degi,
á ljósum sumr- og um myrka heyst.
Tað er so ster-t, so dragand- og egið.

Eg gleðast vil, o móð-r mín, hjá tær,
til tess at lívsins löt-r burt-r svinna;
t- tú ert stór og f-ur f-ri mær,
u- eing-n annar ka- tað fagra finn-.

11. uppgáva

Skriva ein stíl, sum eitur: *Um veturin.*

Fjurtanda bræv

Av donskum eru mong farin at siga *til*, *í* og *frá* stöðum, har sagt eigur at verða *á* og *av* (á Nes, á Nesi, av Nesi), *til*, *á* og *av* (til Eiðis, á Eiði, av Eiði), *til*, *í* og *úr* (til Havnar, í Havn, úr Havn) ella *í*, *í* og *úr* (í Ánirnar, í Ánunum, úr Ánunum).

Einans tá ið bygdin er við staðanavnið (við Gjógv), eigur at verða sagt *frá* (frá Gjógv).

1. uppgáva

Set **av**, **úr** ella **frá** framman fyri hesi staðanøvnini:

Nesi, Miðvági, Gjógv, Skopun, Stongum, Kirkjubø, Norðradali, Mikladali, Nólsoy, Strondum, Svínoy, Hovi.

2. uppgáva

Set **á** ella **til** framman fyri staðanøvnini í 1. uppgávu. Skriva staðanøvnini í røttum føllum, soleiðis at **á** stýrir hvønnfalli, men **til** altíð stýrir hvørfsfalli.

Tá ið talan er um skip og bátar, sum liggja á sjónum uttan fyri bygdina, siga vit í summum førum ikki, at teir liggja **í** men **á** (**á** Vestmanna), og teir fara ikki **úr** men **av** (**av** Vestmanna).

Konufólkanøvn, ið enda við **-in** og **-un** (**Katrin**, **Marjun**), hava í hvønnfalli endingina **-a** (**Katrina**, **Marjuna**) og í hvørjumfalli **-i** (**Katrini**, **Marjuni**).

3. uppgáva

Skriva hetta av og set **Katrin**, **Katrina**, **Katrini** í staðin fyri strikurnar:

Har gongur -. Eg sá -. Eg møtti -. Eg fylgdist við -. Hatta er -. Hann sló -. Hann flenti at -. Hann segði tað fyri -. Hann fór ørindi fyri -.

Tey sagnorð, sum í 3. pers. *nú tíð* enda við **-r** (ikki **-ur**) fáa **t** skoytt uppí í 2. persóni: **tú býrt, tú doyrtr, tú ert, fert, færtr, gert, skert, slært, spyrt** o. s. fr.

Sterkt bend sagnorð enda í 2. persóni í *tátíð* eintali við **t** ella **st**: **tú bart, tú fórt, tú tókst** (ella **tú tókt**) **tú drapst** (el. **tú drapt**), **tú baðst, tú lást** o. s. fr.

Sunnanfjørðs verða hesar endingar sjáldan nýttar; men fyri tí eiga tær ikki at vera sleptar aðrastaðni.

4. uppgáva

Bend hesi navnorðini óbundin:

armur, vongur, bekkur, ongul, frændi, málari, song, flógv, kapping, rás, tilja, systir, skarð, dømi, noða.

5. uppgáva

Bend hesi sagnorð í høvuðsheitum: svimja, veva, svørja, líða, súpa, ganga, senda, krevja, leingja, duga, dansa, rógva, leiðast.

6. uppgáva

Bend hesi lýsingarorðini í øllum kynjum og báðum tølum *sterkt bend*:

vakur, óður (Í *vakur* hoyrir **ur** upp í stovnin, men ikki í *óður*. Orðstovnarnir eru *vakur* og *óð*).

7. uppgáva

Skriva hetta av og set ein ella tveir bókstavar í staðin fyri strikurnar:

»Vilt tú ikki sig- mætr,
-var ið svørðið ligg-r,
harðan ska- tú deyðan tol-,
snart ska- tú hann tiggja.«

»Hoyr tú ung- Ásmundur,
l-t meg ekki d-ggja,
vit sku-u s-gla hi-an burt
og betur for Herjaroyggjar.«

Ásmundur s-ldi av suðurlöndum,
á-enn upp rann sól,
síðani s-ldi hann ha-ani burt
og inn f-ri Fávanspól.
»T- er so m-ngur riddar-,
frú Adalín vild- hava,
eg l-t teir í tornið seta,
allar av lív- taka.«

Svar-i hansara sæla móð-r,
sá t- brúð-r bjarta:
»Góða stund so b-r eg teg
fyri mínum hjart-.«

Drukk- var teirra brúdleypið,
kort var teirra lív,

ging- so b-ði í eina song,
Sniálvur og hans vív.

Drukk- var teirra brúdleypið
b-ði við gleði og gaman;
tað var st-st av ævini,
ið tey vór- saman.

Grimmar leyp á gangar-n,
ið hann sjálvur átt-,
so r-ður hann til Upplanda,
sum fót-r bera máttu.

Fimtanda bræv

Orðaflokkarnir eru tíggju:

Navnorð eru annaðhvört kallkyns-, kvennkyns- ella hvørkikynsorð.

Kenniorð. Óbundna kenniorðið eitur *ein, ein, eitt* (*ein* maður, *ein* bygd, *eitt* barn). Bundna kenniorðið (10. og 11. bræv) eitur *in, in, ið* (maðurin, bygdin, barnið) ella *hin, hin, hitt*.

Lýsingarorð lýsa navnorðið (4. bræv).

Fornøvn verða nýtt í staðin fyri navnorð (6. og 11. bræv).

Sagnorð siga, hvat navnorðið ger (2. bræv).

Talorð (*ein, tveir, tríggir* o. s. fr.).

Hjáorð eru smáorð, ið standa hjá øðrum orðum og siga, hvar, nær og hvussu tað er ella tað hendir, ið um er talað. Dømi: »Hann er *her*; hann situr *væl*; hann fer *nú*« (hjáorðini *her, væl* og *nú* standa hjá sagnorðunum *er, situr* og *fer*); »hon er *frálíka* vøkur« (hjáorðið *frálíka* stendur hjá lýsingarorðinum *vøkur*). — Nógv hjáorð eru lýsingarorð í hvørkikyni: »Hann er *skjótur*« (lýsingarorð); »hann rennur *skjót*« (hjáorð).

Fyrisetingarnar verða vanligar settar framman fyri navnorð og siga hvar, ella nær nakað er, fer ella kann vera (11. bræv).

Sambindingarorð binda orð saman (maðurin og konan; ikki maðurin, *men* konan; *bæði* maðurin og konan; *hvørki* maðurin ella konan) ella setningar (hann segði, *at* hann datt; hann gleið, *so at* hann datt; hann datt, *tí* hann gleið).

Miðalvarpingar (oh! oy! eya meg! kúst! ass! o.s.fr.).

1. uppgáva

Být øll orðini í hesum pettinum sundur í teir 10 orðaflokkarnar:

Nú fara vit til gongu. Vegurin er rættiliga langur; men ikki man fara at bila, tí vit eru tríggir óføra góðir gongumenn. Hey! hin gamli! Kemur tú við okkum?

Einki lýsingarorð endar við **-ur** í miðstigi; men það gera hesi trý hjáorðini: *betur*, *heldur*, *longur* (Ber saman **betri** og **betur** í 12. brævi).

2. uppgáva

Skriva hetta av og set **-ri** ella **-ur** í staðin fyri strikurnar:

Hvørja bók heldur tú vera bet- av hesum báðum? Ta styttru; men nú minnst eg ikki long-, hvør er long-. Jú, hesa dámar mær bet-.

Av tveimum eins hjáljóðum dettur annað burtur, tá ið eitt triðja hjáljóð kemur afturat fremst í bendingarending (illur, ils-ligur) ella í eftirskoyti (il-ska), men ikki í orðum, ið eru samansett av tveimum heilum orðum (ill-lýsi), og heldur ikki framman fyri *-skapur*, *-leiki*, *-dómur*, *-ligur*.

— Undantøk: ttr, kkj, kkl, kkr, ddr (hekkla, faddrar).

3. uppgáva

Bend hesi navnorðini *bundin*:

botnur, sonur, akur, bróðir, líggi, trøð, skel, tong, bløðra, pappír, epli, reiður, oyra.

4. uppgáva

Bend hesi sagnorðini í høvuðsheitum:

drekka, lesa, mala, ríða, njósa, halda, broyta, dvølja, rekja, skeinkja, náa, ansa, snúgva.

5. uppgáva

Bend í øllum kynjum og báðum tølum hesi lýsingarorðini **veikt bend**: langur og gráur.

6. uppgáva

Skriva hetta av og set ein ella tveir bókstavar í staðin fyri strikurnar:

Tórolvur hevði ver- argur at stj-la; og hann hevði eisini dr-pið mann. Men nú var hann g-mal og gráh-rdur; og kongur kend- seg bund-n av l-ftinum, hann hevði giv-, og l-t hann sleppa leys-. Men ikki dámd- øllum væl, at hann slepti honum leys-; og fr-gvin kendi seg rættiliga svikn- av kongsins l-fti.

Hasi børn-ni hava altíð kent seg so fjóna-. Teimum dām- einki har eysturi; og teimum leing-st illa vestur aft-r. Nú vilja tey ikki vera har long-.

Hev-r tú sæð sokkarn-r hjá lítl- syst-r? Her eru skógvarn-r og tveingirn-r; men hvar eru sokkarn-r? Eg haldi, at hin-r tveingirn-r eru long- enn hesir.

Hesi stór- súrepl-ni smakk- væl; men mær dām- bet- hasi smærr-, sum liggja á h-llini.

Margret- dámar væl at fe-ast. Hon ætlaði sær til Bíggja- í gjár. Men tá se-ði móð-r hennara: »Hesa fe- fe- tú ongan veg.«

INNIHALDSYVIRLIT

Sjálvljóð 2.

stutt og long sjálvljóð 9, 23.
ang — ank 15.
eing — eink 16.
ógv, úgv 24.
æ 12, 55.
y, ý 55.
ongantíð æ beint aftan á j! 41.

Hjáljóð 2

hørð og bleyt hjáljóð 22-23.
dupult hjáljóð 9-10.
dupult hjáljóð framman triðja 84.
ge, gi, gy, gey, ke, ki, ky, key, 2.
g 10, 22-23.
rn 11, 71.
m — nn — dn 71.
ðr - rð 51.
hv 69.
gv 70.
ft 76.

Tvíljóð 2, 47.

Forskoyti, eftirskoyti o. t.

and- 72.
ó- og ov 72.
-un 5.
-ligur, -liga 38.
-ðan, -gar (hjáorð) 76.
hjáorð -ur 76, 84.
fyrirsetingar -ir 76.
einki, hvørki, øðrvísi 73.
-ð-endingarnar 75.
stavilsisbýting 74.

Umljóð 12, 37, 55.

u- og i-umljóð 37.

e — i 41.

a — e, ø, o 31.

æ — ø 31-32.

á — æ 12.

o, u — y 35.

ó, ú — ý 46-47.

Avljóð 9.

Ljóðbrot 41.

Einstök orð.

at — æt 33.

betur — betri 72.

betur, heldur, longur 84.

einhvör — ein og hvör 20.

frøi — frøði 77.

fíra — fýra 69.

ger, fer - gerð, ferð 53, 68.

gløa — gløða 77.

gott — væl 72.

í — ið 66.

klíva — klúgva 47.

lat - læt 76.

níggju - nýggju 69.

tað — ta 32.

tí - tíð 68.

trúgva — halda 28.

vera — verða 53-54.

væl 71-72.

yingsti — ynskti 39.

Eintal, fleirtal 5.

Føllini 3, 29.

Kynini 7.

Navnorð 5.

sterkt og veikt bend 13.
fleirtalsendingar kallkynsorða 7.
hvørkikynsorð í fleirtali 29.
skyldskaparorðini 49.
samtøkunøvn (kollektiv) 7.
yvirlit yvir navnorðabendingar 48.

Bendingarmynstur navnorða.

úlvur 6,
snigil 50,
(akur 50).
vinur 39,
(veggur 40, bøur 40),
(hvalur 76),
faðir 49,
(fótur 44).
risi 13,
(bóndi 67).
bygd 40,
gjógv 70,
(song, ong 16).
vørr 40,
(fles 40, brúður 51),
ermi 76.
stong 14,
(mørk 14),
brúgv 70,
(frúgv 70).
móðir 49.
dunna 26.
borð 29,
(pappír 29),
kvæði 40.
eyga 40, (29).

Kenniorð 83.

óbundið kenniorð 60, 83.
bundið kenniorð 56, 83.
bundin navnorð 56
bundin kallkynsorð 57.
úlvarnir — úlvarnar 57.

bundin kvennkynsorð 60.
-nna, -nni 71.
bundin hvørkikynsorð 25, 60.

Lýsingarorð 17, 68.

sterkt bend 36, 62
í kallkyni 36.
veikt bend 62.
stigbending 38.
miðstig 62-63.

Fornøvn 29, 66.

persónsfornøvn 29-30.
ið 66.
ávísingarforðn 25, 61.
onkur — einhvør — ein og hvør 20.
man — ein — tolsøgn 34.
tað (eykagrundliður) 78.

Sagnorð 8.

stovnur og ending sagnorða 22.
núttíð og tátíð 8.
núttíð fleirtal -a, -u 24.
tátíð fleirtal -u 8.
fyrsti pers. núttíð -i 30.
2. pers. núttíð og tátíð -t 81.
sterkt og veikt bend sagnorð 9.
sagnorð við ljóðskifti -ur 64.
sagnorð við ljóðskifti -ir 71.
hættirnir 65, 75.
navnháttur 21.
søguháttur 65.
lýsingarháttur 18, 21.
hjálparsagnorð og lýsingarh. 18.
lýsingarháttur í fleirtali 44.
núttíðarlýsingarháttur 19.
boðsháttur 75.
hugsháttur 65.
høvuðsheiti 24.
veikt bend sagnorð í høvuðsheitum 43.

gerðsøgn, tolsøgn, miðalsøgn 74.
tolsøgn 34.
ávirkandi og óávirkandi 76-77.
leingjast og dáma 77.

Bendingarmynstur sagnorða.

sova 41,
(kvøða 42).
vera, verða 54.
bíta 42,
slíta 25,
(svíkja 43).
(ríva, svíða 46).
bróta, krúpa 47,
(gjósa 67),
(klúgva — klíva 47).
nevna, loysa, tykja 43,
knýta 42,
venda 25,
(spreingja 43)
(steikja 71).
fremja 64,
(selja, seta, skilja, høgga 64),
hava, siga, leggja 64).
tola 43,
skriva 43,
búgva 65.

Talorð 69.

Hjáorð 83, 84, 76.
stigbending 38.

Fyrisetingar 65.

millum, til, vegna 68.
fyrisetingar staðanavna 80.

Sambindingarorð 83 og 30.

Miðalvarpingar 83.

Yvirlit yvir orðaflokkarnar 83.

Samsvar (kongruens) 68.